

Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΣΕΡΡΩΝ ΤΟ 1874

Το πρώτο Νοσοκομείο της Ελληνορθοδόξου Κοινότητας των Σερρών ιδρύθηκε το 1796 και λειτούργησε σε οίκημα που είχε ανεγερθεί στην αυλή του ναυδρίου του Αγίου Νικολάου (των Σιναϊτών) στους πρόποδες της Ακρόπολης¹. Στη μεγάλη πυρκαγιά του 1849 το οίκημα καταστράφηκε και ξαναχτίστηκε με πανελλήνιες εισφορές. Θεωρούνταν φιλανθρωπικό ίδρυμα και η λειτουργία του εξασφαλιζόταν από την κερδοφορία του κοινοτικού κηροπωλείου, τα έσοδα των εκκλησιών, τα ενοίκια των κτημάτων που κατείχε και τους τόκους των κληροδοτημάτων του². Διοικούνταν από Εφορεία τα μέλη της οποίας διόριζε η Γενική Συνέλευση της Κοινότητας. Αρχικά ήταν τριμελής και αργότερα τετραμελής και ένα μέλος της ασκούσε χρέη ταμιά³. Το 1885 το κτίριο του Νοσοκομείου θεωρήθηκε ανεπαρκές και ακατάλληλο, γι' αυτό και αποφασίστηκε από τη Συνέλευση η ανέγερση νέου σε κοντινό υψηλότερο χώρο⁴. Για τις συνθήκες λειτουργίας του παλιού Νοσοκομείου καθώς και για τον έλεγχο της διαχείρισής του κατά την περίοδο 1873-1874 αναφέρει εκτενώς στο βιβλίο του «*Τα έργα των εχθρών μου και το έργο*

1. Ο χώρος αυτός βρίσκεται σήμερα εντός του οικοδομικού τριγώνου των οδών Ι. Παπάζογλου, Ευθ. Αδάμ και Γ. Τερτσέτη. Ο καθηγητής Πέτρος Παπαγεωργίου αναφέρει ότι σύμφωνα με τον Κώδικα της Μητρόπολης η ίδρυση του Νοσοκομείου έγινε το έτος 1795 και τη επόμενη χρονιά, το 1796 επικυρώθηκε ο κανονισμός του, βλ. Π. Ν. Παπαγεωργίου «Αι Σέρραι και τα προάστεια, τα περί τας Σέρρας και η Μονή Ιωάννου του Προδρομού. (Συμβολή ιστορική και αρχαιολογική)», *Byzantinische Zeitschrift* 3 (1894) 280 και φωτομχ. ανατ. από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη Σερρών, Θεσ/νίκη 1988, σ. 56.

2. Ε. Στράτη, «Ιστορία του Νοσοκομείου της πόλεως Σερρών», *Μακεδονικόν Ημερολόγιον* 2(1909) 154-157.

3. Το 1883 την Εφορεία του Νοσοκομείου αποτελούσαν οι Δημήτριος Τικόπουλος, Θωμάς Ιωαννίδης και Χατζηντίνας Χρυσάφης, βλ. *Εκκλησιαστική Αλήθεια* (1882-1883) 496. Το 1885 οι Δημήτριος Χατζηδήμιου, Αναστάσιος Κοντός και Ιωάννης Παπαμαρκίδης, βλ. Εφημ. *Νεολόγος*, αριθμ. 4761 της 20-3-1885. Η Εφορεία έγινε 4μελής με τον αναθεωρημένο κοινοτικό Κανονισμό του 1892, βλ. *Κανονισμός της Γενικής Συνελεύσεως της Ελλην. Ορθοδ. Κοινότητος Σερρών επισημφοισθείς τη 16^η Μαρτίου του 1892*, Εν Αθήναις 1893, σ. 10.

4. Ε. Στράτη, ό.π., σ. 156 και Π. Πέννα, *Ιστορία των Σερρών, 1383-1913*, Αθήναι 2^η 1966, σ. 382-384.

μου ενόπιον του ενεστώτος και μέλλοντος» ο καθηγητής, και διευθυντής «των εν Σέρραις Διδασκαλείων», Δημήτριος Μαρούλης⁵.

Ο Δ. Μαρούλης χρησιμοποιεί ως πηγή των αναφορών του το κείμενο της «Εξελεγκτικής εκθέσεως της υπό των κ.κ. Θεοδωρίδου και Ι. Παπαμαρκίδου διαχειρίσεως του Νοσοκομείου Σερρών κατά το έτος 1873-1874», παραθέτοντας μάλιστα ένα μικρό απόσπασμα της έκθεσης και παραπέμποντας δύο φορές σε συγκεκριμένες σελίδες του εντύπου⁶.

Ο ακριβής τίτλος του εντύπου είναι: «ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ της υπό των κ.κ. Δ. Θεοδωρίδου και Ι. Παπαμαρκίδου ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

5. Τα έργα των εχθρών μου και το έργο μου ενόπιον του ενεστώτος και μέλλοντος υπό Δημητρίου Μαρούλη, αναγνώστου, τελειοφοίτου της Θεολογίας, διδάκτορος της Φιλοσοφίας, γυμνασιάρχου και διευθυντού των εν Σέρραις Διδασκαλείων, Εν Σέρραις. Τύποις Διδασκαλείων. 1879, σ. 9, 27, 32, 33, 37, 38, 46, 58, 61 και 66. Για τη δράση του Δ. Μαρούλη στην πόλη των Σερρών από το 1870 έως το 1885 βλ. Π. Πέννα, *ό.π.*, σ. 402-407. Χρ. Σκανδάλη, *Δημήτριος Μαρούλης. Διδάσκαλος του γένους 1842-1892*, έκδ. Κοινότητας Κοινοτικά Ιωαννίνων, Γιάννινα 1995. Γ. Καφταντζή, *Ιστορία της πόλεως Σερρών και της περιφέρειας της*, τ. Γ', Θεσσαλονίκη 1996 σ. 340-351. Λ. Παπαδάκη, «Η Γερμανική Προπαγάνδα στην καθ' ημάς Ανατολή: Μια «μυστική εγκύκλιος» της Ιεραποστολικής Εταιρείας του Ρήνου και οι κοινοτικές έριδες των Σερρών (1870-1874), *Ίστωρ* 10 (Αθήνα 1997) 35-89 και Ι. Μπάκα, «Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Σερρών. Συμβολή στη μελέτη των εκπαιδευτικών και εκκλησιαστικών ζητημάτων των ελληνικών κοινοτήτων κατά το β' μισό του 19^{ου} αιώνα», στον τόμο *Ι. Ακτσόγλου, Ε. Θωμαδάκη, Γ. Σαλακίδη, Μ. Σέρρη (επιμ.), Εύπλοια. Εόρτιος τόμος για την δεκαετηρίδα του Τμήματος Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξενιϊών Χωρών*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2010, 155-182. Για το εκπαιδευτικό έργο που επιτέλεσε στην πόλη των Σερρών βλ. J. Iascaris, *La Grèce et l' Orient. Réponse aux trois conférences de M. Maroulis sur l' instruction et l' église en Orient*, Cenève 1876. G. Chassiotis, *L' instruction publique chez les Grecs depuis la prise de Constantinople par les Turcs jusqu'à nos jours, avec statistique et quatre cartes figuratives pour l'année scolaire 1878-1879*, Paris 1881. *Η δράσις και το έργον του Δημ. Μαρούλη (1870-1885)*. Διάλεξη του κ. Αθαν. Αργυρού δοθείσα εν Σέρραις την 3^{ην} Απριλίου 1938 εις το κινηματοθέατρον «Κρόνιον», έκδ. εφημ. «Εμπρός» των Σερρών, 1938. Α. Μπέγκου, «Δημ. Μαρούλης: Ο επαναστάτης δάσκαλος», *Σερραϊκά Χρονικά* 12 (1996) 85-96. Χ. Γεωργίου-Κ. Ζαφειρίδη-Ι. Ζούργου, «Δημήτριος Μαρούλης και το Διδασκαλείο Σερρών», *Σερραϊκά Ανάλεκτα* 3 (2001) 61-115. Ν. Ρουδομέτωφ, «Ο Καβαλιώτης δάσκαλος (Τζώρτζης) Καρατζάς (1862 ή 1867-1952) και οι σπουδές του στη Διδασκαλική Σχολή Μαρούλη των Σερρών 1882-84», *Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Βαλκανικών Ιστορικών Σπουδών (20-23 Σεπτεμβρίου 2001) με θέμα Η Καβάλα και τα Βαλκάνια από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα*, τομ. Α' έκδ. Ιστορικού και Λογοτεχνικού Αρχείου Καβάλας/Κέντρου Ιστορικών Μελετών και Εκδόσεων Νοτιοανατολικής Ευρώπης και Μεσογείου, Καβάλα 2004 σ. 359-392 και L. Papadakis, *Teaching the Nation. Greek Nationalism and Education in Nineteenth Century Macedonia*, I.M.X.A., Thessaloniki 2006.

6. Τα έργα των εχθρών μου..., *ό.π.*, σ. 38, 58, 59 και 61. Ελλείπει άλλων βιβλιογραφικών πληροφοριών πιθανολογήθηκε ότι η Εξελεγκτική Έκθεση τυπώθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1874 ή 1875, βλ. Τ. Καραναστάση, «Ο Δ. Μαρούλης και η εφημερίδα Μακεδονία των Σερρών (1878). Ζητήματα Ιστορίας των πρώτων σερραϊκών εκδόσεων», *Σερραϊκά Ανάλεκτα* 2 (1993-1994) 113.

του Νοσοκομείου Σερρών κατά το έτος 1873-1874. ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ. Τιμάται 1½ γροσίου προς όφελος του νέου νοσοκομείου. ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ. Τύποις Διδασκαλείων. 1879». Το έντυπο έχει διαστάσεις 19,1X13 εκατ. και 24 σελίδες⁷. Η Εξελεγκτική Έκθεση καταλαμβάνει συνολικά 20 σελίδες. Μετά την Έκθεση παρατίθεται ολοσέλιδο σημείωμα του Δ. Μαρούλη προς τους «φίλους συμπολίτας», με ημερομηνία σύνταξης 28 Μαΐου 1879, που εξηγεί το λόγο της δημοσίευσής της (βλ. Παράρτημα). Το έντυπο φέρει στο άνω μέρος του εμπροσθόφυλλου χειρόγραφη αφιέρωση προς τον Μητροπολίτη Νικομηδείας Φιλόθεο Βρυνέννιο⁸. Η ίδια αυτή έκδοση, εκτός από το περιεχόμενο της Εξελεγκτικής Έκθεσης, εμπλουτίζει και συμπληρώνει την εικόνα της εκδοτικής παραγωγής του μοναδικού τυπογραφείου «των Διδασκαλείων» όπως ονομάζονταν, που λειτούργησε στην πόλη κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα. Το τυπογραφείο στη βραχύβια περίοδο της λειτουργίας του, κατά τα έτη 1878 και 1879 εκτύπωσε συνολικά επτά έντυπα⁹. Η συγκεκριμένη έκδοση προηγείται χρονικά του βιβλίου του Μαρούλη και εκδότης του εντύπου δεν είναι η Εξελεγκτική Επιτροπή ή η Εφορεία του Νοσοκομείου ή ακόμη και κάποια άλλη αρχή της Ελληνικής Κοινότητας των Σερρών, όπως θα έπρεπε, αλλά ο Δ. Μαρούλης.

7. Το έντυπο στο εμπροσθόφυλλο φέρει περιμετρικά του τίτλου επαναλαμβανόμενο τυπογραφικό κόσμημα που δίνει την εντύπωση αλυσίδας, εσωτερικά ενός παραλληλόγραμμου γραμμικού πλαισίου. Στο οπισθόφυλλο, στο κέντρο του περιμετρικού γραμμικού πλαισίου, υπάρχει τετράγωνη ξυλογραφική βινιέτα με φυλλοφόρο διάκοσμο όμοια με αυτή που χρησιμοποιήθηκε και στο εμπροσθόφυλλο του βιβλίου του Μαρούλη, ενώ η διακόσμηση συμπληρώνεται και με τέσσερα μικρότερα στολίδια στις γωνίες.

8. Ο Μητροπολίτης Νικομηδείας Φιλόθεος Βρυνέννιος είχε διατελέσει Μητροπολίτης Σερρών από τον Αύγουστο του 1875 έως τον Αύγουστο του 1877. Ως Σχολάρχης της Μεγάλης του Γένους Σχολής συνεργάστηκε το 1873 με τον Μαρούλη στην Επιτροπή σύνταξης κανονισμού διδασκαλείων, βλ. Χ. Σκανδάλη, *ό.π.*, σ. 110. Ο Μαρούλης τον θεωρούσε φίλο του, βλ. *Τα έργα των εχθρών μου...*, *ό.π.*, σ. 8.

9. Τα υπόλοιπα πέντε εκτός από την Εξελεγκτική Έκθεση και το βιβλίο του Μαρούλη είναι: α) η 4σέλιδη «Αγγελία» έκδοσης της εφημερίδας «Μακεδονία», β) *Κανονισμός της εν Καβάλα Φιλεκπαιδευτικής Αδελφότητας*, Εν Σέρραις 1878, γ) *Περιληπτικά βιογραφία επίσημων ανδρών τε και γυναικών εν τη ιστορία, ερανησθείσαι εκ διαφόρων συγγραμμάτων*, υπό Θ.Γ. Εν Σέρραις 1878, δ) *Κανονισμός της εν Σέρραις Φιλομούσου Αδελφότητας Ουρανίας*, Σέρραις 1879 και ε) Αθανασίου Χριστοπούλου, *Δράμα ηρωϊκόν. Εις την Αιολοδορικὴν Διάλεκτον*, Σέρραις 1879, βλ. Χρ. Σκανδάλη, *ό.π.*, σ. 99-105, Τ. Καρανασάση, *ό.π.*, σ. 127 και Β. Τζανακάρη, *Χρονικό Σερραϊκής τυπογραφίας 1878-1960*, έκδ. περιод. *Γιατί*, Σέρρας 1999, σ. 59. Το τυπογραφείο ιδρύθηκε χωρίς άδεια από την τουρκική κυβέρνηση η οποία πληροφορήθηκε τη λειτουργία του πολύ καθυστερημένα το 1884 και διέταξε να γίνει σχετική έρευνα. Το πόρισμα της έρευνας υποβλήθηκε το 1886 και αναφέρει: «καθώς δεν πήρε άδεια από την κυβέρνηση δεν μπόρεσε να δημοσιεύσει την εφημερίδα», βλ. Αϊντίν Βελή, «Οι πρώτες τουρκικές εφημερίδες των Σερρών: Siroz και Hancer», στο τόμο Γ. Σαλακίδη (επιμ.), *Τουρκολογικά, Τιμητικός τόμος για τον Αναστάσιο Κ. Ιορδάνογλου*, έκδ. Αντ. Σταμούλη, Θεσ/νίκη 2012, σ. 164.

Παραδοξότητα ακόμη αποτελεί και ο χρόνος εκτύπωσης της Εξελεγκτικής Έκθεσης που γίνεται πέντε χρόνια μετά τη σύνταξή της, έχοντας προφανώς απολέσει την επικαιρότητά της. Στο σημείωμά του ο Μαρούλης εξηγεί αυτό το ζήτημα αναφέροντας ότι η Έκθεση είχε περιέλθει σε αυτόν από την στιγμή που αναγνώσθηκε δημόσια στη Γενική Συνέλευση της Κοινότητας τον Φεβρουάριο του 1875, αλλά έκρινε καλό να μην την δημοσιεύσει μήπως και επέλθει εν τω μεταξύ κάποια βελτίωση στη διαχείριση των κοινοτικών καταστημάτων. Η εκτύπωση και η ευρεία δημοσιοποίηση της Έκθεσης¹⁰ το συγκεκριμένο χρόνο έγινε, γιατί, σύμφωνα με όσα ανέφερε, εξακολουθούσαν να παραμένουν αμετανόητοι οι διαχειριστές των «Κοινών» και έγιναν μάλιστα ένοχοι μεγαλύτερων καταχρήσεων. Στράφηκαν ακόμη και εναντίον του συκοφαντώντας τον ότι επιχειρούσε «*δολίως συστηματική καταστροφήν των κοινών υμών φιλανθρωπικών και εκπαιδευτικών καθιδρυμάτων*»¹¹.

Το περιεχόμενο της Έκθεσης αποτελεί πηγή πληροφοριών για τον τρόπο της οργάνωσης και λειτουργίας του κοινοτικού Νοσοκομείου, της διαχείρισης των λογαριασμών του, της διοικητικής και λογιστικής αντίληψης των διοικούντων, της απολογιστικής αντίληψης των ελεγκτών και της ενδοκοινοτικής αντιμετώπισης των καταχρηστικών συμπεριφορών. Η διαδοχική εκτύπωση τόσο του εντύπου της Εξελεγκτικής Έκθεσης όσο και του «απολογητικού» βιβλίου του Μαρούλη στη συνέχεια, στο τέλος της Άνοιξης αρχές του θέρους του 1879, είναι μοναδική και καινοφανής περίπτωση για την ελληνική κοινότητα της πόλης των Σερρών και αποκαλύπτει την ακραία μορφή που έλαβε η ενδοκοινοτική διαμάχη και η αντιπαλότητα μεταξύ δημοσίων προσώπων.

Συσταχόμενο, δεύτερο στη σειρά, μαζί με την παραπάνω έκδοση της Εξελεγκτικής Έκθεσης, διασώθηκε στη βιβλιοθήκη Σπύρου Λοβέρδου, ένα αθησαύριστο και αβιβλιογράφητο έντυπο, που έχει σχέση με την ίδια υπόθεση. Ο πλήρης τίτλος του είναι: «*ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ ΤΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ ΣΕΡΡΩΝ 1873-1874 οίαν εξέδωκεν αυτήν ο Δ. ΜΑΡΟΥΛΗΣ υπό Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ και Ι. ΠΑΠΑΜΑΡΚΙΔΟΥ. ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΟΥ "ΕΡΜΟΥ" ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΓΚΑΡΠΟΛΑ 1879*». Το έντυπο είναι ελλιπές. Λείπει το τελευταίο τμήμα του από την 22^η σελίδα και μετά. Από την ανάπτυξη του κειμέ-

10. Η Εξελεγκτική Έκθεση συμπεριλαμβάνονταν στον κατάλογο πωλήσεων του βιβλιοπωλείου αδελφών Δεπάστα στο Γαλατά, τον Αύγουστο του 1884, βλ. Φ. Ηλιού-Π. Πολέμη, *Ελληνική βιβλιογραφία 1864-1900: Συνοπτική αναγραφή 1864-1879*, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (Ε.Λ.Ι.Α.)-Βιβλιολογικό Εργαστήριο «Φίλιππος Ηλιού» τόμος Α', Αθήνα 2006, σ. 1199.

11. Α. Παπαδάκη, *ό.π.*, σ. 76.

νου της απάντησης εκτιμάται ότι διασώθηκαν τουλάχιστον τα $\frac{3}{4}$ του περιεχομένου της, που δίνουν τη δυνατότητα να αποτιμηθούν σε ικανό βαθμό οι προβαλλόμενοι ισχυρισμοί των ελεγχθέντων. Στην απάντηση, εκτός από την αντίκρουση των αναγραφομένων διαχειριστικών κατηγοριών, δημοσιεύονται και δύο πρακτικά της Γενικής Συνέλευσης της Κοινότητας που αφορούν τον ορισμό εξελεγκτικής επιτροπής για τον έλεγχο της αμέσως προηγούμενης διαχείρισης του Νοσοκομείου, καθώς και το αποτέλεσμα του γενομένου ελέγχου. Από αυτά τα πρακτικά και από όσα αναφέρονται την αρχή της απάντησης των Δ. Θεοδωρίδη και Ι. Παπαμαρκίδη μπορούμε να καταγράψουμε τη διαδοχή των γεγονότων.

Από το 1870 ταμίας στο Νοσοκομείο είχε οριστεί ο Δημήτριος Θεοδωρίδης¹². Η Γενική Συνέλευση είχε καθιερώσει να γίνεται περιοδικός έλεγχος «των λογαριασμών των Κοινών της πόλεως καταστημάτων» από εξελεγκτική επιτροπή, τα μέλη της οποίας ορίζονταν στο τέλος της κάθε διαχειριστικής περιόδου. Για την διαχειριστική περίοδο των είκοσι μηνών από 1ης Φεβρουαρίου 1872 έως την 30η Σεπτεμβρίου 1873, ο ίδιος ο ταμίας Θεοδωρίδης πρότεινε στη Γενική Συνέλευση που έγινε στις 21 Οκτωβρίου 1873 την εξελεγκτική επιτροπή να τη συγκροτήσουν μέλη της ίδιας Συνέλευσης. Ορίστηκαν λοιπόν μέλη της επιτροπής οι Γιώργος Νακίδης, Ιωάννης Βαλλίδης, Σπύρος Σνιόκ, Δ. Βασιακύρος και Δ. Γούτας¹³. Το πόρισμα του ελέγχου ανακοινώθηκε στην Γενική

12. Ο Δ. Θεοδωρίδης υπήρξε ιδρυτικό μέλος του Μακεδονικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Σερρών (στο εξής ΜΦΣΣ) και διετέλεσε ταμίας του Διοικητικού Συμβουλίου από της συστάσεως του Συλλόγου μέχρι το 1879. *Διοργανισμός του εν Σέρραις Μακεδονικού Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου*. Εν Θεσσαλονίκη 1871, σ. 10. Ενδιάμεσα, αρχές του 1877, είχε υποβάλλει παραίτηση χωρίς να γίνει δυνατή η αντικατάστασή του, βλ. *Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος εν Σέρραις, Έκθεσις των πεπραγμένων αυτού από του Ζ' μέχρι του Θ' Συλλογικού έτους ήτοι από της 23 Μαΐου 1876 έως της 27 Μαΐου 1879, αναγνωσθείσα υπό του Γραμματέως Λουκά Δημητριάδου*, Εν Θεσσαλονίκη, Εκ του τυπογραφείου του «Ερμού», Σοφοκλέους Κ. Γκαρπολά 1879, σ. 7. Διετέλεσε επίσης πρόεδρος του Συλλόγου από τον Ιούνιο του 1883 έως τον Μάιο του 1884, ενώ στις αρχές του 1883 ήταν Έφορος των Εκπαιδευτηρίων της Κοινότητας. *Εκκλησιαστική Αλήθεια* (1882-1883) 496, και Ι. Μπάκα, *ό.π.*, σ. 175. Συμμετείχε ακόμη στην ανακαίνιση της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου, βλ. *Τα έργα των εχθρών μου...*, *ό.π.*, σ. 46.

13. Οι τέσσερεις πρώτοι ήσαν και μέλη του ΜΦΣΣ, βλ. *Ο εν Σέρραις Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος. Έκθεσις των πεπραγμένων κατά το τρίτον από της συστάσεως αυτού έτος (από 4 Ιουνίου 1872 έως 27 Μαΐου 1873)*. Υπό τον προέδρον Ι. Θεοδωρίδου, τυπ. Phare du Bosphore, Εν Κωνσταντινουπόλει 1873, σ. 30-32. Το πρακτικό υπογράφουν οι Δημογέροντες: Α. Κοντός, Μ. Θεοδωρίδης, Βασίλειος Αγοραστού, Αθανάσιος Ηλία, Αθανάσιος Ιωάννου, οι Πρωτομάστορες: Σίμιος Μαργαρίτου, Βαγγέλης Γεωργίου, Χ. Παράσχος Δημητρίου και οι Πρόκριτοι: Στέριος Δούρου, Γεώργιος Νακίδης, Αναστάσιος Κοντός, Ιω. Θεοδωρίδης, Γεωρ. Α. Νάστου, Ιω. Βαλλίδης, Ιω. Αδάμ, Μιχαήλ Δούκα, Σπύρος Σνιόκ, Δημ. Κωνσταντίνου, Κώνζιος Αλεξίου, Νικόλαος Κωνσταντίνου, Σταύρος Παναγιώτου.

Συνέλευση της 28ης Νοεμβρίου 1873. Η Επιτροπή απεφάνθη ομόφωνα ότι α) η τήρηση των λογαριασμών έγινε με επιμέλεια και σωστό τρόπο, β) τα έξοδα ήταν μεγαλύτερα κατά 220 λίρες των εσόδων, αλλά αυτό προέρχονταν από τη δαπάνη φαρμάκων που δίδονταν δωρεάν σε άπορους και ενδεείς και από την δαπάνη μισθοδοσίας των παραμανών των έκθετων βρεφών, γ) θεωρούσε αναγκαίο να διοριστεί ειδική επιτροπή για να ελέγξει την ύπαρξη του υλικού του φαρμακείου, δ) ζητήθηκε αναλυτική παρουσίαση των εξόδων και εσόδων από τον ταμία και διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχαν λάθη ή παραλείψεις και ε) ως πολίτες επιφυλάσσονταν να κάνουν προφορικές παρατηρήσεις για τη βελτίωση και το μέλλον του φιλανθρωπικού Καταστήματος¹⁴.

Στις 21 Οκτωβρίου 1873 η Γενική Συνέλευση, πριν ακόμη προκύψουν τα αποτελέσματα του διαχειριστικού ελέγχου, όρισε για ένα ακόμη έτος ταμία του Νοσοκομείου τον Δ. Θεοδωρίδη, αν και αυτός είχε ζητήσει να απαλλαγεί των καθηκόντων του. Ταυτόχρονα διόρισε ως συμβοηθούς του τους Ιωάννη Παπαμαρκίδη¹⁵ και Ιωάννη Νικολάου, αναγνωρίζοντας την επιβάρυνση και την κόπωση που είχε υποστεί μόνος του ο ταμίας.

Ο έλεγχος για αυτό το χρονικό διάστημα της διαχείρισης, δηλαδή από την 1η Οκτωβρίου 1873 μέχρι την 30^η Σεπτεμβρίου 1874, ορίστηκε να γίνει από την Γενική Συνέλευση της 6ης Οκτωβρίου 1874. Την Εξελεγκτική Επιτροπή αποτέλεσαν οι Παναγιώτης Αντωνιάδης, Αναστάσιος Κοντός, Γιώργος Νακίδης, Χ. Π. Μάλαμας, Κ. Νικολάου, Μ. Χ. Σπανδωνή και ο ιατρός Αν. Περδικάρης¹⁶.

Όταν περατώθηκε ο έλεγχος της διαχείρισης, η Επιτροπή ανακοί-

14. Το πρακτικό επιβεβαιώνουν οι Δημογέροντες: Α. Κοντός, Νικόλ. Αναγώστου, Αθαν. Ηλία, Μ. Θεοδωρίδης, Μιχ. Ν. Βίλλης, Β. Αγοραστού, Αθ. Ιωάννου, Δ. Γούτα, Ιω. Βαλλίδης, Γ. Νακίδης, Δ. Βασιακύρου, Σ. Σνιόκ.

15. Έμπορος φαρμάκων. Αδελφός της συζύγου του Εμμανουήλ Θεοδωρίδη, Καλλιόπης. Ο Εμμανουήλ Θεοδωρίδης ήταν αδελφός του Προέδρου του ΜΦΣΣ Ιωάννη Θεοδωρίδη. Τακτικό μέλος του ΜΦΣΣ στήριξε την οικονομική λειτουργία του, παραχωρώντας πέντε εργαστήρια αξίας 100 λιρών. Διετέλεσε στις αρχές της δεκαετίας του 1870 Έφορος των Εκπαιδευτηρίων της Κοινότητας, ενώ το 1879 είχε τη διαχείριση του Νεκροταφείου. Με πρωτοβουλία, επιμέλεια και δαπάνη μαζί με τη συντεχνία των παλαιών τοιαρτσίδων το 1888, ανήγειρε τον κομητηριακό ναό των Αγ. Κων/νου και Ελένης στο Α΄ Νεκροταφείο της πόλης. Βλ. Κ. Παπακυριάκου, *Τα νεκροταφεία της πόλης των Σερρών*, Σέρρες 2012, σ. 35.

16. Οι τέσσερις πρώτοι ήταν μέλη του ΜΦΣΣ, βλ. *Ο εν Σέρραις Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος. Έκθεσις των πεπραγμένων κατά το τρίτον από της συστάσεως αυτού έτος...*, ό.π., σ. 30-32. Ο Αναστάσιος Κοντός είχε γραφτεί το 1861 στη Νομική Αθηνών. Β. Δραγάτη, *Οι Μακεδόνες στο ελληνικό βασίλειο στα μέσα του 19^{ου} αιώνα*, Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας Α.Π.Θ., Θεσ/νίκη 2010, αδημοσίευτη μεταπτυχιακή εργασία.

νωσε την Εξελεγκτική Έκθεση που συνέταξε στην Γενική Συνέλευση που έγινε το Φεβρουάριο 1875. Η έκθεση ανέφερε σωρεία διαχειριστικών ελλείψεων και παραλείψεων και θεωρήθηκε ότι ήταν ένα κατηγορητήριο πρωτίστως εναντίον του ταμιά Θεοδωρίδη και δευτερευόντως κατά του Εφόρου Παπαμαρκίδη. Ο ταμίας Θεοδωρίδης απουσίαζε από τη Συνέλευση για λόγους υγείας και πληροφορήθηκε το περιεχόμενο της Έκθεσης αργότερα από τρίτους.

Η Εφορεία του Νοσοκομείου θέλησε να λάβει πλήρη γνώση του περιεχομένου της Έκθεσης για να απαντήσει επί των κατηγοριών. Αποτάθηκε στην Μητρόπολη, ζητώντας να της δοθεί ένα αντίγραφο. Η Μητρόπολη με επιστολή, στις 4 Μαρτίου 1875, απάντησε ότι η Εξελεγκτική Έκθεση δεν είχε κατατεθεί από την Επιτροπή, καίτοι υπήρχε σχετική υποχρέωση προς τούτο και δεν γνώριζε το ακριβές περιεχόμενό της. Η Έκθεση αυτή δεν κατατέθηκε ποτέ στη Μητρόπολη και έτσι ο ταμίας και τα μέλη της Εφορείας δεν μπόρεσαν να πληροφορηθούν το ακριβές περιεχόμενό της. Αναγκάστηκαν εκ των πραγμάτων να σιωπήσουν και να αφήσουν αναπάντητες τις κατηγορίες που είχαν διαβαστεί δημόσια. Η Γενική Συνέλευση διόρισε νέα μέλη στην Εφορεία του Νοσοκομείου και η υπόθεση δεν έλαβε άλλη έκταση. Νέος ταμίας στο Νοσοκομείο ανέλαβε ο Αθ. Σχοινιάς και στη συνέχεια ο Κ. Ζλάτκος.

Μετά την εκτύπωση και τη δημοσιότητα που έλαβε η Εξελεγκτική Έκθεση, ο Θεοδωρίδης και ο Παπαμαρκίδης αναγκάστηκαν να απαντήσουν με τον ίδιο ακριβώς τρόπο, δημόσια και εντύπως, αντικρούοντας όλες τις διατυπωθείσες διαχειριστικές κατηγορίες. Η απάντησή τους εκτυπώθηκε κατά τα τέλη του δεύτερου εξαμήνου του 1879, στην Θεσσαλονίκη, ελλείψει άλλου σεραϊκού τυπογραφείου¹⁷.

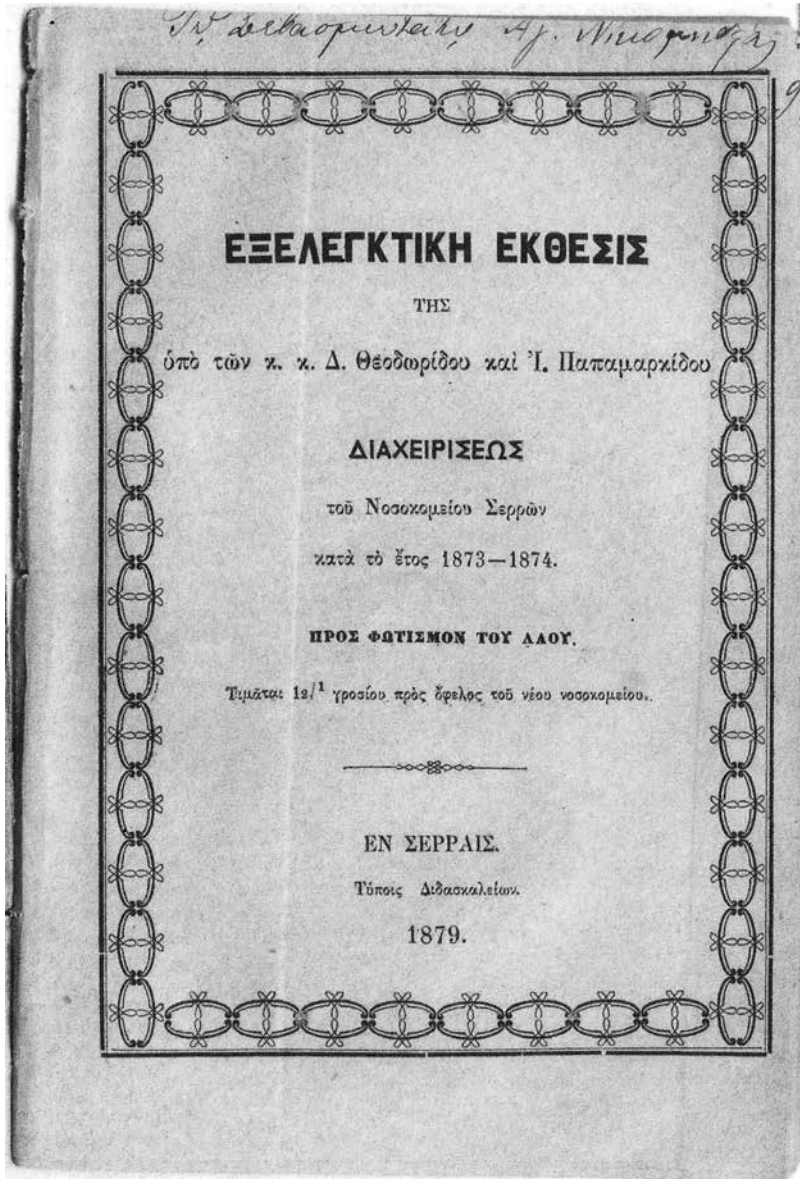
Η Έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής

Η Επιτροπή ανέφερε ότι από πολύ καιρό ακούγονταν στην πόλη επικριτικά σχόλια για την άθλια κατάσταση του καταστήματος του Νοσοκομείου και η κοινή γνώμη απαιτούσε την αναδιοργάνωση και τη βελτίωση της λειτουργίας του. Θεώρησε λοιπόν καθήκον της να είναι προσεκτική, αυστηρή και με πνεύμα δικαιοσύνης να ελέγξει όλους

17. Στο ίδιο τυπογραφείο, στη Θεσσαλονίκη, τυπώθηκαν την ίδια εποχή και μία έκθεση πεπραγμένων και ο αναθεωρημένος κανονισμός του ΜΦΣΣ: *Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος εν Σέρραις, Έκθεσις των πεπραγμένων αυτώ από του Ζ' μέχρι του Θ' Συλλογικού έτους...* ό.π., σμμ. 12 και *Κανονισμός του εν Σέρραις Μακεδονικού Φιλεκπαιδ. Συλλόγου, Εν Θεσσαλονίκη, εκ του τυπογραφείου του «Ερμού» Σοφοκλέους Κ. Γκαρπολά 1879*. Για την εκτυπωτική δραστηριότητα του τυπογραφείου του Σ. Γκαρπολά, βλ. Ντ. Χριστιανόπουλου, *Τα ελληνικά τυπογραφεία της Θεσσαλονίκης επί Τουρκοκρατίας 1850-1912*, Θεσσαλονίκη 2000, σ. 19 και 27.

τους λογαριασμούς και να εξετάσει από κάθε άποψη τη λειτουργία του φιλανθρωπικού καθιδρύματος. Όσα ανέγραφε η Έκθεση ήταν η πικρή αλλά καθαρή αλήθεια, ήταν τα πορίσματα των ακριβών παρατηρήσεων επί των λογαριασμών της διαχείρισης και εάν προέκυπταν αμφιβολίες, προθύμως θα επιδείκνυε τις αλάνθαστες πηγές από τις οποίες τα εξήγαγε.

Ως πηγές χρησιμοποιήθηκαν τα κατάστιχα λογαριασμών εσόδων και εξόδων, οι λογαριασμοί των επιστατών, ο κώδικας του Νοσοκομείου,

τα βιβλία του φαρμακείου, που έδειχναν τον αριθμό των νοσηλευθέντων, οι συνταγές των χορηγηθέντων και οι λογαριασμοί των αγορασθέντων φαρμάκων και γενικά το ίδιο το κτίριο και η υλική υποδομή του. Η Επιτροπή γνώριζε ότι θα δημιουργηθούν δυσαρέσκειες από την απροκάλυπτη έκφραση και περιγραφή της κρυμμένης μέχρι τότε αλήθειας για αυτό καλούσε όλους όσοι είχαν πατριωτικό συναίσθημα και ενδιαφέρονταν για το «κοινό» καλό να συνεργαστούν μαζί της προς «τακτοποίησιν του φιλανθρωπικού καταστήματος... μη επηρεαζόμενοι υπό προσωπικών λόγων»¹⁸.

Ο έλεγχος ξεκίνησε στις 16 Οκτωβρίου 1874. Ο Θεοδωρίδης παρέδωσε προς έλεγχο στην Επιτροπή μόνο ένα γενικό λογαριασμό της ετήσιας διαχείρισης του Νοσοκομείου τον οποίο υπέγραφαν τόσο ο ίδιος όσο και ο Παπαμαρκίδης, ως Έφορος. Σε κάθε κεφάλαιο του λογαριασμού γινόταν συνεχώς παραπομπές σε άλλα βιβλία που κρατούσε ο ταμίας κατά τη διαχείριση. Η Επιτροπή ζήτησε να προσκομίσει όλα τα βιβλία της διαχείρισης στο χώρο της Μητρόπολης όπου θα εργαζόταν. Ο Θεοδωρίδης με επιστολή του προσκάλεσε την Επιτροπή να κάνει τον έλεγχο των βιβλίων στην οικία του. Η Επιτροπή αρνήθηκε κατηγορηματικά και επέμεινε ο έλεγχος να πραγματοποιηθεί στην Μητρόπολη, που ήταν το κοινό κέντρο της Κοινότητας, ώστε να μην υπάρξουν προκαταλήψεις και μεροληψίες. Από τις 16 μέχρι τις 23 Οκτωβρίου η Επιτροπή έμεινε αδρανής μέχρις ότου ο Θεοδωρίδης πείστηκε ότι δεν είχε δίκαιο να επιμένει και παρέδωσε όλα τα βιβλία¹⁹.

Ο γενικός λογαριασμός κρίθηκε ασαφής και ιδιόρρυθμος στον τρόπο σύνταξής του, γιατί δεν καταρτίστηκε με τάξη και μέθοδο και σύμφωνα με τους κανόνες του ισχύοντος εμπορικού συστήματος, ώστε να είναι εμφανή τα λογιστικά στοιχεία της οικονομικής διαχείρισης και η κατάσταση των κεφαλαίων. Η ενσωμάτωση των τρεχουσών συναλλαγών με τους λογαριασμούς κίνησης του κεφαλαίου τον καθιστούσε και δύσληπτο και δυσκατάληπτο «εις την αντίληψιν εκάστου και του απειροτάτου πολίτου».

Η Επιτροπή εστίασε τον έλεγχο σε πέντε σημαντικούς τομείς της διαχείρισης που δημιουργούσαν τα περισσότερα έξοδα ή μπορούσαν αντίστοιχα να αποφέρουν μεγαλύτερα έσοδα: στη λειτουργία του κηροπωλείου (σεμχανέ), στη λειτουργία του φαρμακείου, στα έξοδα του Νοσοκομείου σε συνδυασμό με την υφιστάμενη κατάστασή του, στη διαχείριση του κεφαλαίου και στον υπάρχοντα οργανισμό λειτουργίας

18. Εξελεγκτική Έκθεση της υπό των κ. κ. Δ. Θεοδωρίδου και Ι. Παπαμαρκίδου διαχείρισεως του Νοσοκομείου Σερρών κατά το έτος 1873-1874, Εν Σέρραις 1879, σ. 2.

19. Ο.π., σ. 3.

του καταστήματος²⁰.

Από το γενικό λογαριασμό προέκυψε ότι η επιχορήγηση του αρχιερέως, που γινόταν από το ταμείο του Νοσοκομείου ύστερα από απόφαση της Γ. Συνέλευσης, δόθηκε κανονικά στο ακέραιο, αν και τα έσοδα από το κηροπωλείο ήταν μειωμένα. Εφόσον καθυστέρουσαν οι εκκλησίες την εξόφληση των λογαριασμών τους και το κηροπωλείο δεν είχε έσοδα να αποδώσει στο ταμείο του Νοσοκομείου, οι διαχειριστές δεν έπρεπε να χαριστούν αλλά να ενεργήσουν σύμφωνα με το «κοινό» συμφέρον, ελαττώνοντας την επιχορήγηση του αρχιερέως. Τον Ιούνιο του 1874 τη λειτουργία του κηροπωλείου την είχε αναλάβει η Κοινότητα, απομακρύνοντας τον παλιό ενοικιαστή και τοποθετώντας διαχειριστή τον Ν. Πόρναλη²¹. Η λειτουργία του έγινε σύντομα επιζήμια για την Κοινότητα, επειδή ούτε ο ανταγωνισμός με τα άλλα ιδιωτικά εργαστήρια εξέλειπε ούτε η προσπάθεια να κλειστούν αυτά απέδωσε. Απεναντίας επιβαρύνθηκε με τη δέσμευση μεγάλου χρηματικού κεφαλαίου για την προμήθεια κεριού, με αποτέλεσμα να μην αποφέρει τα αναμενόμενα κέρδη. Έτσι δεν εκπληρωνόταν η προσδοκία της Γενικής Συνέλευσης να ανταποκρίνονται τα έσοδα του κηροπωλείου στις άμεσες ανάγκες του Νοσοκομείου.

Κατά την 5μηνη λειτουργία (Ιούνιος-15 Οκτωβρίου 1874) του κηροπωλείου, ενώ είχε κέρδη μόνο 993,3 γρόσια, ο Θεοδορίδης χρειάστηκε να λάβει για τις ανάγκες του Νοσοκομείου ποσό 54 λιρών που προέρχονταν από τα κεφάλαια κίνησής του. Εάν όμως εφαρμοζόταν η απόφαση της Γ. Συνέλευσης και κάθε τρίμηνο γινόταν ισολογιστικός έλεγχος στο κηροπωλείο, θα αντιλαμβάνονταν την επιτυχία ή την αποτυχία της επιχείρησης από το πρώτο τρίμηνο που είχε ήδη διαρρεύσει και θα οδηγούνταν στη λήψη των απαραίτητων διορθωτικών μέτρων. Η παραμέληση του καθήκοντος επίβλεψης της οικονομικής λειτουργίας του κηροπωλείου βάρυνε αποκλειστικά την Εφορεία του Νοσοκομείου. Η Επιτροπή κατέληξε ότι απαιτούνταν αναδιοργάνωση και βελτίωση της διαχείρισης του καταστήματος προς αποφυγή ζημιών αλλά και για την εξασφάλιση βεβαίων προσόδων²².

Στο χώρο του φαρμακείου έλεγξε τη διαχείριση και κατανάλωση των φαρμάκων, την ύπαρξη των αποθεμάτων και τις δαπάνες αγοράς του φαρμακευτικού υλικού. Στην όλη εργασία συνέδραμε ο ιατρός Αν. Περδικάρης. Η Επιτροπή χαρακτήρισε την κατάσταση του φαρμακείου οικτρή. Ο έλεγχος των λογαριασμών έδειξε ότι ο ταμίας επί τετραετία

20. Ο.π., σ. 4.

21. Διετέλεσε ταμίας της Φιλελεήμονος Αδελφότητας της πόλης κατά το χρονικό διάστημα 1871-1873, βλ. *Τα έργα των εχθρών μου...*, ό.π., σ. 33.

22. Ο.π., σ. 5-7.

ανέχθηκε να γίνεται ασυγχώρητος σπατάλη χρημάτων και υλικού που είχε μάλιστα και τη συγκατάθεσή του.

Η απογραφή έδειξε ότι υπήρχαν φαρμακευτικά σκευάσματα αξίας 1.995 γροσίων, καθώς και 5 κουτιά κινίνης αξίας 2.862 γρ., τα περισσότερα όμως από αυτά ήταν αγορασμένα εδώ και πολύ καιρό, γι' αυτό και θεωρήθηκε ότι στερούνταν αποτελεσματικής δράσης. Στο γενικό λογαριασμό ο ταμίας ανέγραφε ότι υπήρχε φαρμακευτικό υλικό αξίας 8.954 γρ. το οποίο η Επιτροπή δεν βρήκε. Επειδή όμως η αποθήκη μεταβιβαζόταν χωρίς έλεγχο από ταμία σε ταμία, δεν μπόρεσε να διαπιστώσει αν πράγματι υπήρχε έλλειμμα στη συγκεκριμένη ετήσια διαχείριση και κατέληξε ότι αυτό ήταν μάλλον «ιδανικό» ποσό κεφαλαίου. Από τον έλεγχο των βιβλίων προέκυψε η χορήγηση 13.331 συνταγών με φάρμακα σε πτωχούς και 360 με πληρωμή σε πελάτες εξωτερικών ιατρών. Οι ποσότητες των φαρμάκων που χορηγήθηκαν σε ασθενείς εντός του Νοσοκομείου δεν ήταν πουθενά σημειωμένες. Ο πρώην ιατρός του Νοσοκομείου Καμβύστας που ρωτήθηκε σχετικά ανέφερε ότι οι συνταγές αυτές έφθαναν τις χιλίες ετησίως. Η Επιτροπή υπολόγισε ότι το φαρμακευτικό υλικό που είχε αγοραστεί μπορούσε να επαρκέσει για 27.000 συνταγές, δηλαδή για διπλάσιο αριθμό συνταγών από αυτές που είχαν χορηγηθεί, εάν αυτό γινόταν με ποσότητες φαρμάκων που θα αναγράφονταν κατά συνταγή, με τη συνήθη χρήση (βλ. Παράρτημα). Υπήρξε δηλαδή μια τρομερή σπατάλη φαρμάκων και σε αυτό συνηγορούσε το γεγονός ότι τα 9/10 των φαρμάκων είχαν δοθεί χωρίς ιατρική συνταγή και σε υπερβολικές δόσεις²³.

Ένα άλλο μελανό σημείο της διαχείρισης του φαρμακείου ήταν οι επιλογές αγορών υλικού που έκανε ο ταμίας. Από τον έλεγχο προέκυψε ότι όσα φάρμακα αγοράστηκαν από χριστιανούς εμπόρους αποκτήθηκαν σε υψηλότερες τιμές έναντι των φθηνότερων τιμών που πρόσφεραν οι ισραηλίτες έμποροι. Ο ταμίας κατακρίνονταν, επειδή δεν επεδίωξε την προμήθεια των φαρμάκων απ' ευθείας από την Ευρώπη ώστε να πετύχει καλύτερη ποιότητα, φθηνότερη τιμή και λιγότερη δαπάνη για το Νοσοκομείο. Ακόμη, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι γινόταν προμήθεια φάρμακων κατώτερης ποιότητας και αμφίβολης δράσης, όπως η αγορά του *cinchoninum* που ήταν σκευάσμα με μισή δύναμη και αξία της κινίνης²⁴.

Τα συνολικά έξοδα του Νοσοκομείου ανέρχονταν στο ποσό των 768,51 λιρών. Από αυτό το ποσό η πραγματική δαπάνη εξόδων, δηλαδή για αγορά τροφίμων, φαρμάκων και καυσίμων, μισθούς υπαλλήλων,

23. Ο.π., σ. 8-11.

24. Ο.π., σ. 13.

πληρωμές επισκευών και άλλων, έφθανε το ποσό των 627,23 λιρών. Το υπόλοιπο ποσό αφορούσε τα χρήματα που πληρώθηκαν για την επιχορήγηση του αρχιερέα, την αποζημίωση του γραμματέα της Δημογεροντίας, για ελέη και για την αποζημίωση του ενοικιαστή του κηροπωλείου. Η δαπάνη 240,9 λιρών που αφορούσε προμήθεια τροφίμων δεν μπόρεσε να ελεγχτεί, γιατί δεν τηρούνταν βιβλία τρεφομένων (ασθενών, υγιών και λαμβανόντων καθημερινώς τροφή φυλακισμένων)²⁵. Η Επιτροπή ανέφερε ένα παράδειγμα κακοδιαχείρισης για να γίνει φανερή η παραμέληση του καθήκοντος του ταμιά ως προς την εξασφάλιση του συμφέροντος του Νοσοκομείου: τα κάρβουνα εκείνης της χειμερινής περιόδου αγοράστηκαν τον Δεκέμβριο και Ιανουάριο σε τιμές υψηλότερες από τις τιμές που πουλιούνταν στο εμπόριο τους μήνες του φθινοπώρου, όταν μάλιστα διαπιστώθηκε ότι υπήρχε σχετική ταμειακή δυνατότητα αγοράς τους²⁶.

Εντός του Νοσοκομείου διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε καθαριότητα και δεν υπήρχε ικανοποιητική περίθαλψη και περιποίηση ασθενών. Δεν τηρούνταν βιβλία με το ιστορικό των ασθενούντων. Η εμφάνιση του Νοσοκομείου βελτιώθηκε μετά τον διορισμό από τη Δημογεροντία, τον Φεβρουάριο του 1874, κατά απαίτηση της κοινής γνώμης, ενός επιτηρητή, του Βασίλειου Αγοραστού, ο οποίος φρόντισε για την αγορά καινούργιων ειδών κλινοστρωμνής²⁷.

Η Επιτροπή, έχοντας εντολή ελέγχου μόνο για την ετήσια διαχειριστική χρήση του 1873-74, δεν μπορούσε να επεκτείνει τον έλεγχο στα προηγούμενα χρόνια για να σχηματίσει σαφή εικόνα της διαχρονικής διαχείρισης του χρηματικού κεφαλαίου του καταστήματος. Από το γενικό λογαριασμό η κατάσταση δεν ήταν ευχάριστη. Τα διάφορα χωριά της περιοχής, όπως το Κρούσοβο (Κερδύλλια) και το Χούμκος (Χουμνικό), είχαν ανεξόφλητα χρέη²⁸. Ο Θεοδορίδης στον απολογισμό

25. Ο.π., σ. 14.

26. Ο.π., σ. 15.

27. Ο.π., σ. 16.

28. Το χρέος των κοινοτήτων δεν αφορούσε ετήσια χρηματική συνδρομή για τη λειτουργία του Νοσοκομείου, αλλά έξοδα περίθαλψης και νοσηλείας απόρων ή φτωχών κατοίκων τους, την πληρωμή των οποίων αναλάμβανε η Κοινότητα. Προσπάθεια είσπραξης των παλαιών κοινοτικών οφειλών προς το Νοσοκομείο φαίνεται ότι έγινε από τον επόμενο ταμιά τον Αθ. Σχοινά. Στον εκκλησιαστικό κώδικα της Αγίας Τριάδας Σφελινού υπάρχει σχετική σημείωση πληρωμής στα έξοδα των ετών 1874-1877: «εις Δημήτριον Σχινά για τα σπιτάλια γρόσια 44». Για τον κώδικα, βλ. Γ. Αψηλίδη, «Ο εκκλησιαστικός Κώδικας Αγίας Τριάδας Σφελινού. Ο πολιτικοοικονομικός ρόλος της εκκλησίας στην περιοχή των Σερρών κατά την ύστερη Τουρκοκρατία», *Πρακτικά ΚΓ΄ Ιστορικού Συνεδρίου της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας 24-26 Μαΐου 2002*, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 207-220.

του στην Γενική Συνέλευση υποστήριξε ότι το περίσσειμα του κεφαλαίου έφθασε στο ποσό των 1.700 λιρών και το συνολικό κεφάλαιο ανέρχονταν μαζί με τους τόκους στις 3.977 λίρες. Η Επιτροπή όμως υπολόγισε ότι το κεφάλαιο που είχε παραλάβει πριν από 4 χρόνια μαζί με τους τόκους έφθανε το ποσό των 3.136 λιρών. Δηλαδή το περίσσειμα για τα 4 έτη της διαχείρισής του ήταν μόνο 841 λίρες και όχι 1.700 όπως αυτός ισχυρίστηκε. Σε αυτό το περίσσειμα συμπεριλαμβάνονταν τα ποσά των κληροδοτημάτων και των δωρεών. Κατά συνέπεια ο ταμίας δεν μπορούσε να επαίρεται ότι το περίσσειμα αυτό προήλθε από τη συνετή και χρηστή διαχείριση του ταμείου του. Η Επιτροπή ανέφερε ότι η Κοινότητα θα χρεωστούσε ευγνωμοσύνη σ' αυτούς στους διαχειριστές που, με μέτρα και σχέδια ωφέλιμα, έφεραν νέους πόρους στα ταμεία των δημοσίων καταστημάτων. Όταν όμως οι λογαριασμοί των καταστημάτων καταδείκνυαν ότι ουδέποτε αυτοί εκπλήρωσαν το καθήκον τους, τα παρουσιαζόμενα περισεύματα τα χαρακτήριζε ως φενάκη²⁹.

Από το έλεγχο του γενικού λογαριασμού προέκυψε ακόμη, απώλεια ενός χρηματικού ποσού. Στην περίπτωση του ιδιώτη Γιαννούλη Δεσποτίδη, επιτρόπου των Μ. Ταξιαρχών, χάθηκε το χρηματικό ποσό των 1.560 γροσίων. Δηλαδή, ενώ φερόταν να έχει πληρώσει στον ταμία 8.560 γρόσια, στα κατάστιχα είχε αναγραφεί η είσπραξη μόνο 7.000 γροσίων. Για το υπόλοιπο ποσό υπεύθυνος θεωρούνταν μόνο ο ταμίας³⁰.

Η Επιτροπή πρότεινε να περιοριστεί η δαπάνη των εξόδων για ελέη που έφθανε στο ποσό των 2.634,20 λιρών ετησίως και να παύσει η πληρωμή της μισθοδοσίας του Γραμματέα της Δημογεροντίας από το ταμείο του Νοσοκομείου. Έκρινε καλό να μην παραθέσει άλλες διαχειριστικές λεπτομέρειες, γιατί με όσα είχε καταγράψει είχε αποδειχτεί η κακοδιαχείριση του Νοσοκομείου από την συγκεκριμένη Εφορεία. Δεν πρότεινε επίσης μέτρα αναδιοργάνωσης, αν και υποχρεούνταν, με βάση την απόφαση διορισμού της, επειδή ήδη η Γενική Συνέλευση της Κοινότητας είχε αποφασίσει να προχωρήσει στη σύνταξη σχετικού κανονισμού. Το μόνο που ζητούσε εν κατακλείδι ήταν να διοριστεί το συντομότερο αυτή η συντακτική επιτροπή³¹.

Η απάντηση στην Έκθεση

Είναι προτιμότερο και αξιοπρεπέστερο να σιωπάς και να περιφρονείς τους συκοφάντες και όλους αυτούς που μόνο από εμπάθεια σε κατηγορούν, ανέφεραν στην αρχή ο Δ. Θεοδωρίδης και Ι. Παπαμαρκίδης.

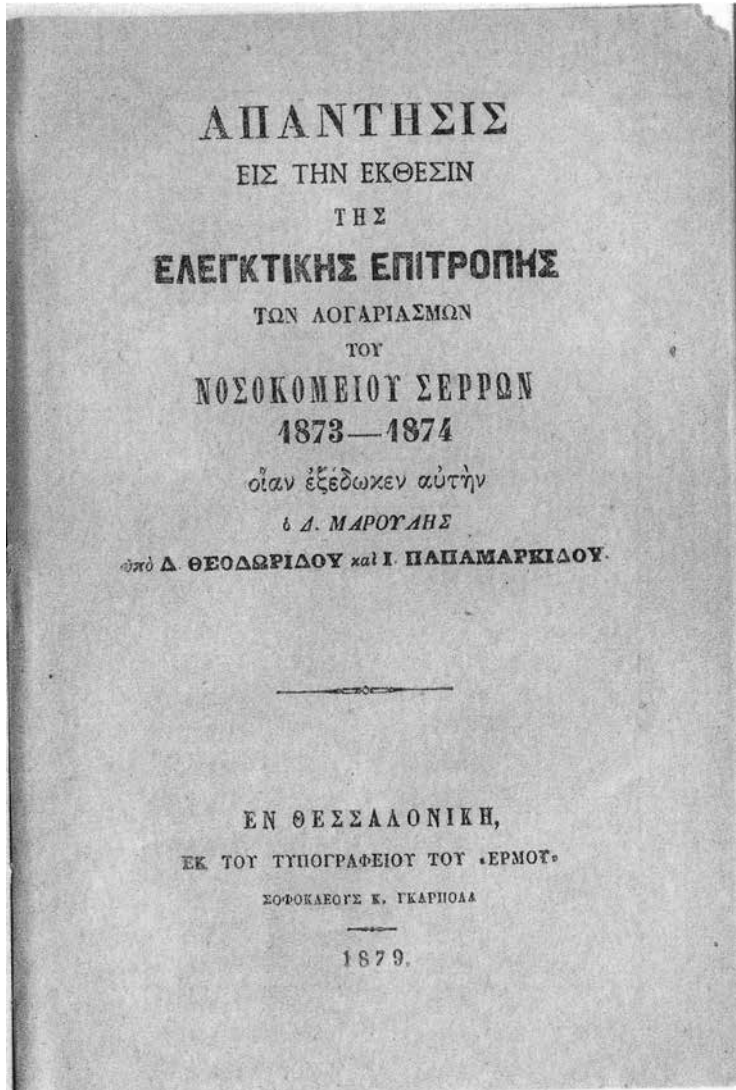
29. Ο.π., σ. 17.

30. Ο.π., σ.18.

31. Ο.π., σ. 19.

Όμως, επειδή η σιωπή μπορεί να παρεξηγηθεί «*παρά των μη ειδότων τα πράγματα*» και να βλάψει τα συμφέροντα του Νοσοκομείου, όφειλαν γι' αυτό να απαντήσουν στην Έκθεση που συντάχθηκε από την νομίμως ορισθείσα Ελεγκτική Επιτροπή.

Οι ελεγχθέντες ανέφεραν ότι είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι ένα μέλος της Εξελεγκτικής Επιτροπής, ο Γιώργος Νακίδης, αρνήθηκε να υπογράψει την Έκθεση, ενώ ένα άλλο μέλος, ο Παναγιώτης Αντωνιάδης³²,

32. Ο Μαρούλης αναφέρει ότι προέρχονταν από την τάξη των Κοτσαμπάσιδων, βλ. *Τα έργα των εχθρών μου...*, ό.π., σ. 26.

αν και είχε διατελέσει ταμίας του Νοσοκομείου πριν ακριβώς από τον Θεοδωρίδη, αξίωνε και απαιτούσε πράγματα από τον διάδοχό του ταμία που δεν είχε εφαρμόσει και τηρήσει προηγουμένως ο ίδιος.

Για την καθυστέρηση παράδοσης των διαχειριστικών βιβλίων του Νοσοκομείου απάντησαν ότι τους «εφάνη πρωτάκουστος και καινοτομία η αίτησις», διότι δεν είχε συμβεί ποτέ στα χρονικά της Ιεράς Μητρόπολης παρόμοια περίπτωση. Συγχρόνως όμως κατήγγελλαν την Εξελεγκτική Επιτροπή ότι ιδιοποιήθηκε τα παραδοθέντα βιβλία, αυτά που έλεγε ότι αποτελούν «κτήμα του Κοινού της πόλεως» και δεν τα κατέθεσε ποτέ στο αρχείο της Κοινότητας, μετά το τέλος του ελέγχου μέχρι και το 1879, καίτοι ζητήθηκε επανειλημμένα από τη Μητρόπολη και τις μετέπειτα Εφορείες του Νοσοκομείου³³.

Οι απαντήσεις τους παρατίθενται στο έντυπο διαδοχικά και χωριστά για κάθε κατηγορία που τους είχε προσαφθεί κατά ενότητα. Οι τίτλοι αυτών των ενοτήτων είναι: «Καταστιχογραφία», «Αρχιερατική επιχορήγησις», «Διατήρησις του Κηροπωλείου διά λογαριασμόν του Νοσοκομείου», «Το πέραςμα των 54 λιρών», «Φαρμακείον», «Πρόσληψις βοηθού», «Φάρμακα», «Διεύθυνσις του Νοσοκομείου», «Κάρβουνα», «Κεφάλαια» και «Τα 1560 γρ. του Γιαννούλη Δεσποτίδου».

-«Καταστιχογραφία»: για την ασάφεια και αταξία των λογαριασμών ανέφεραν ότι δεν υπήρχε κανονισμός στην πόλη που να υποχρέωνε τον εκάστοτε ταμία να δίνει εξετάσεις γνώσης διπλογραφίας και τήρησης βιβλίων. Επειδή αυτό δεν προβλέπονταν και δεν μπορούσαν να το πραγματοποιήσουν, η Κοινότητα έπρεπε να είχε φροντίσει να δώσει στον ταμία ένα ειδικό γραμματέα γι' αυτό το σκοπό. Άλλωστε δεν υπήρξε τέτοια αναγκαιότητα στο παρελθόν και όλοι οι λογαριασμοί των προκατόχων τους συντάχθηκαν με παρόμοιο απλό τρόπο³⁴.

-«Αρχιερατική επιχορήγησις»: Η πληρωμή από το ταμείο του Νοσοκομείου γίνονταν χάριν της ευκολίας των χριστιανών της Κοινότητας. Ο κάθε χριστιανός ακόμη και ο μη προνομιούχος έπρεπε θεωρητικά να δίνει 14 γρόσια ετησίως για να συγκεντρωθεί το ποσό της επιχορήγησης. Η Γενική Συνέλευση αποφάσισε αντί αυτών να προσθέσει στην τιμή των πωλουμένων κεριών 4 γρόσια κατά οκά και τα συνολικά έσοδα του κηροπωλείου να περιέχονται στο ταμείο του Νοσοκομείου απ' όπου θα καταβάλεται η επιχορήγηση. Έτσι η επιβάρυνση για τους πολίτες ήταν μηδενική. Ο μητροπολίτης δέχθηκε να λαμβάνει μόνο το 50% της ετησίας επιχορήγησης που ήταν 21.000 γρόσια. Η απάντηση κατέληγε με ρητο-

33. Απάντησις εις την Έκθεσιν της Ελεγκτικής Επιτροπής των λογαριασμών του Νοσοκομείου Σεργών 1873-1874 οίαν εξέδωκεν αυτήν ο Δ. Μαρούλης. Υπό Δ. Θεοδωρίδου και Ι. Παπαμαρκίδου. Εν Θεσσαλονίκη 1879, σ. 5.

34. Ο.π., σ. 9.

ρικά ερωτήματα: έπρεπε ο ταμίας να παρανομήσει και ανατρέποντας τις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης να μην αποδώσει την επιχορήγηση ή να την αποδώσει μειωμένη; Πρότεινε η Ελεγκτική Επιτροπή από ποιά αλλού θα μπορούσε να βρει η Κοινότητα τρόπο να καταβάλει την δίκαια αυτή οφειλή στον Ιεράρχη της;³⁵

-«*Διατήρησις του κηροπωλείου διά λογαριασμόν του Νοσοκομείου*»: η λειτουργία του κηροπωλείου για λογαριασμό του Νοσοκομείου αποφασίστηκε στη Γενική Συνέλευση της 15^{ης} Μαΐου 1874 για συγκεκριμένους λόγους και ειδικά γιατί δεν βρίσκονταν ενοικιαστές. Είναι παράδοξο, ανέφεραν, πώς ένα μέλος της Ελεγκτικής Επιτροπής ο Μιχ. Χ. Σπανδωνής, ενώ έχει συνυπογράψει την απόφαση ως μέλος της Γενικής Συνέλευσης, ερχόταν σε αντίθεση με όσα υπέγραψε και κατέκρινε με τους υπολοίπους της Εξελεγκτικής επιτροπής τα προσεπικυρωμένα³⁶.

-«*Το πέρασμα των 54 λιρών*»: το ποσό των 54 λιρών που περάστηκε στο λογαριασμό του Νοσοκομείου από το λογαριασμό του κηροπωλείου δεν αφαιρέθηκε από το κεφάλαιο αλλά από το τρέχον ταμείο έναντι της απόδοσης λογαριασμού κέρδους. Όπως αποδείχτηκε λίγο αργότερα, η κερδοφορία του κηροπωλείου εκείνης της χρονιάς που τελείωσε μετά την περίοδο του Πάσχα, έφθασε τις 315,84 λίρες. Ο τριμηνιαίος λογαριασμός που δόθηκε από τον διαχειριστή του κηροπωλείου στην Εξελεγκτική Επιτροπή έγινε κατ' αποκοπή και όχι με ακρίβεια και αφορούσε την εποχή του θέρους που ήταν μειωμένες οι πωλήσεις. Ο ταμίας έλαβε για τις ανάγκες του Νοσοκομείου ένα ποσό υπολογίζοντας ότι παλιά το τριμηνιαίο μίσθωμα του κηροπωλείου ανέρχονταν στα 10.000 γρόσια, δηλαδή ποσό διπλάσιο των όσων πήρε³⁷.

-«*Φαρμακείον*»: το υλικό του φαρμακείου, το λεγόμενο ντεμίρμπάση, ήταν το ίδιο που παρέδωσε ο προηγούμενος ταμίας και μέλος της Εξελεγκτικής Επιτροπής Παναγιώτης Αντωνιάδης. Είχε και ο ίδιος ευθύνη για το στοκ των παλαιών φαρμάκων, όπως και για το σύστημα διανομής που ακολούθησαν προς πτωχούς και απόρους της πόλης και των πέριξ χωριών, αδιακρίτως φυλής και ανεξαιρέτως θρησκείας με ή χωρίς συνταγές. Άρα ο σχοινοτενής και υποθετικός κατάλογος των υπολογισθέντων συνταγών, των δόσεων και της αξίας αυτών από την Ελεγκτική Επιτροπή ήταν αυθαίρετος, ελλείπει θεσμοθετημένων κανόνων και μέτρων³⁸.

-«*Πρόσληψις βοηθού*»: ο λόγος της παρουσίας του Βασιλείου Αγοραστού στο Νοσοκομείο ήταν άλλος από αυτόν που ανέφερε η

35. *Ο.π.*, σ. 11.

36. *Ο.π.*, σ. 12.

37. *Ο.π.*, σ. 13.

38. *Ο.π.*, σ. 14.

Επιτροπή. Την 12η Ιανουαρίου 1874 ο Θεοδοωρίδης υπέβαλε την παραίτησή του από ταμίας του Νοσοκομείου, μην αντέχοντας στα βάρη της θέσης του. Η Δημογεροντία της Κοινότητας, για να ανακαλέσει την παραίτησή του, χορήγησε ένα βοηθό, τον Β. Αγοραστό. Η Εξελεγκτική Επιτροπή ψεύδονταν στην περίπτωση αυτή, όταν έλεγε ότι ο διορισμός του Αγοραστού ήταν απαίτηση της κοινής γνώμης³⁹.

-«*Φάρμακα*»: αντιπαρέθεσαν τις αγορές φαρμάκων που πραγματοποίησαν με εκείνες της θητείας του Π. Αντωνιάδη, αποδεικνύοντας ότι ήταν μικρότερες σε αξία. Τις περισσότερες ποσότητες φαρμάκων τις αγόρασαν στην πανήγυρη του Κερβανίου της πόλης, όπου υπήρχε μεγάλος ανταγωνισμός και πέτυχαν καλύτερες τιμές. Μόνο σε ανάγκη προμηθεύθηκαν φάρμακα από Θεσσαλονίκη ή από εντόπιους εμπόρους που φυσικά τους τα πώλησαν σε υψηλότερες τιμές. Ήταν όμως ελάχιστες οι ποσότητες φαρμάκων που αγοράστηκαν κατ' αυτό τον τρόπο. Για την κατηγορία της αγοράς υποκατάστατων δεν έφεραν ευθύνη, γιατί στερούνταν γνώσεων φαρμακολογίας και δεν υπήρχε επιστήμονας φαρμακοποιός στο Νοσοκομείο για να τους καθοδηγήσει στις προμήθειες. Η επιλογή του είδους των φαρμάκων γίνονταν από τον εκάστοτε ιατρό του Νοσοκομείου. Για τη μομφή που διατυπώθηκε ότι δεν επεδίωξαν να αγοράσουν φάρμακα από την Ευρώπη παραδέχονταν ότι ίσως να ήταν συμφερότερο να κάνουν τέτοιες κινήσεις, όμως ακολούθησαν τα χειριστικά βήματα των προηγούμενων Εφόρων του Νοσοκομείου που ούτε και εκείνοι το επεδίωξαν και όλοι ανεξαιρέτως αγόραζαν από εγχώριους φαρμακέμπορους⁴⁰.

-«*Διεύθυνσις του Νοσοκομείου*»: αδίκως, απάντησαν, κατηγορούνται για την μη τήρηση ιδιαίτερων βιβλίων τροφοδοσίας ασθενούντων, υγιών και φυλακισμένων. Ούτε ο προκάτοχός τους Αντωνιάδης τηρούσε, ούτε ποτέ στη Γενική Συνέλευση αποφασίστηκε κάτι τέτοιο και ούτε προβλέπεται από κάποιο κανονισμό. Εάν αυτό κρίνονταν αναγκαίο, τότε η Κοινότητα θα έπρεπε να διορίσει έναν υπάλληλο για αυτό το σκοπό, αφού ούτε ο ταμίας ούτε ο συνέφορος είχαν τον απαιτούμενο χρόνο να εκπληρώνουν καθημερινά τέτοια καθήκοντα⁴¹.

-«*Κάρβουνα*»: για την κατηγορία της παραμέλησης και μη έγκαιρης αγοράς των κάρβουνων απάντησαν ότι μόνο 1.900 οκάδες αγοράστηκαν τους μήνες Δεκέμβριο και Ιανουάριο, χωρίς να υπάρχει σπουδαία διαφορά στην τιμή αγοράς. Οι μεγαλύτερες ποσότητες αγοράστηκαν το διάστημα από τον μήνα Απρίλιο έως τον Σεπτέμβριο. Συνολικά οι πο-

39. Ο.π., σ. 15.

40. Ο.π., σ. 15-17.

41. Ο.π., σ. 18.

σότητες που αγοράστηκαν δεν υπερβαίνουν τις 6-7 χιλιάδες οκάδες, σε αντίθεση με την εποχή που ήταν ταμίας ο Π. Αντωνιάδης και είχαν φθάσει στις 12.761 οκάδες. Άρα, και αν υπήρχε υπερτίμηση στο ένα τρίτο της ποσότητας που είχε αγοραστεί, η συνολική δαπάνη σε καμιά περίπτωση δεν έφθασε στο ύψος του ποσού εκείνου που απαιτήθηκε για την προμήθεια των κάρβουνων στην περίοδο που ήταν έφορος ο Αντωνιάδης⁴².

-«Κεφάλαια»: παρ' όλους τους υπολογισμούς που έκανε η Εξελεγκτική Επιτροπή και η ίδια ομολογούσε ότι δεν βρέθηκαν τα κεφάλαια μειωμένα. Απεναντίας υπήρξε περίσσειμα 840 λιρών, καίτοι αφαιρέθηκαν οι τόκοι τους οποίους προσέθεσαν στον λογαριασμό του προηγούμενου ταμία. Η Επιτροπή κακώς αφείρεσε το ποσό των 216 λιρών που υποσχέθηκε να δώσει ο Μ. Μιχαήλ, γιατί τελικά το ποσό αυτό καταβλήθηκε αμέσως μετά την επιστροφή του στην πόλη. Η μείωση των κεφαλαίων συντελέστηκε κυρίως επί θητείας του Αντωνιάδη, όταν καταναλώθηκαν 47.648 γρόσια που αφορούσαν ένα μέρος κληροδοτημάτων και δωρεών. Για τα ανεξόφλητα χρέη της επαρχίας ομολογούσαν ότι, παρ' όλες τις προσπάθειες που κατέβαλαν, το χρέος του χωριού Κρουσόβου που είχαν παραλάβει από τον Αντωνιάδη δεν μπόρεσαν να το εισπράξουν, ενώ το χρέος του χωριού Χούμκος, μετά από έγκριση του Αρχιερέα και της Δημογεροντίας, μετατράπηκε από δημόσιο σε ιδιωτικό και εισπράχτηκε κατά μεγάλο μέρος⁴³.

-«Τα 1560 γρόσια του Γιαννούλη Δεσποτίδου»: ήταν γνωστό σε όλη την Κοινότητα ότι ποτέ ο Γιαννούλης δεν έδινε χρήματα, εάν πρώτα δεν λάμβανε ισόποση απόδειξη από το ταμείο. Για να κατέχει ο ίδιος αποδείξεις μόνο για 7.000 γρόσια, μόνο αυτό το ποσό θα κατέβαλε και το ίδιο ποσό έφρασε ο ταμίας στο λογαριασμό του⁴⁴. Η απάντηση δεν ολοκληρώνεται, γιατί από αυτό το σημείο και μετά δεν έχουν διασωθεί οι επόμενες σελίδες του εντύπου.

Η αποτίμηση των κατηγοριών και η λειτουργία του Νοσοκομείου

Από την αποτίμηση των περιεχομένων των δυο εντύπων που παρουσιάσαμε, της Έκθεσης και της απάντησης που δόθηκε σε αυτήν, δεν φαίνεται να τεκμηριώνονται οι καταγγελίες που κάνει ο Μαρούλης για ιδιοτέλεια και κατάχρηση διαχειριστικής εξουσίας. Διαπιστώνεται μια ελλειμματική και συντηρητικής νοοτροπίας διαχείριση, που δείχνει να αρκείται στην απλή διεκπεραίωση των λογαριασμών, καθώς και μια τραγική έλλειψη πλαισίου χρηματοοικονομικής λειτουργίας και οργα-

42. Ο.π., σ. 19.

43. Ο.π., σ. 20-22.

44. Ο.π., σ. 22.

νωτικής δομής. Δεν αποδεικνύεται υπαίτια παραβίαση συμβατικών υποχρεώσεων, ενσυνείδητη παραμέληση καθηκόντων, σκόπιμη αδράνεια και η αδιαφορία για τη διασφάλιση της σωστής οικονομικής λειτουργίας του Νοσοκομείου.

Ο έλεγχος έδειξε ότι η άσκηση της διαχείρισης στηρίζονταν κυρίως στις προσωπικές επιλογές και πρακτικές του υπεύθυνου ταμιά και των Εφόρων, από έλλειψη θέσπισης κανονιστικών διατάξεων και διαμόρφωσης ενός διοικητικού πλαισίου προς υλοποίηση καθορισμένων στόχων από την Κοινότητα. Συνεπώς, τα διαπιστωθέντα αποκλίνοντα αποτελέσματα ελέγχου των τιθέμενων, κατά την Επιτροπή, σωστών και ενδεδειγμένων πρακτικών διαχείρισης, στηρίχθηκαν σε συμβατικές κανονιστικές βάσεις και υποκειμενικές αξιώσεις, που επιδέχονταν τις αμφισβητήσεις και τις λογικές αντιρρήσεις των ελεγχόμενων.

Οι ελεγχθέντες αντέκρουσαν τις κατηγορίες, μεταθέτοντας την ευθύνη στους προκατόχους τους ή στην ίδια την Κοινότητα, με διευκρίνιση και επεξήγηση των πραγματικών συμβάντων, γνωρίζοντας ότι η ευθύνη τους αποκλειόταν επί πράξεων και παραλείψεων που στηριζόταν σε αποφάσεις ή παραλείψεις της Συνέλευσης. Δημοσιεύοντας τα πρακτικά ελέγχου της προηγούμενης διαχείρισης, κατέρριψαν τις συκοφαντίες του Μαρούλη για ανεξέλεγκτη διαχειριστική χρήση των ετών 1871-1873, από την οποία θα προέκυπταν, όπως ισχυριζόταν, καταχρήσεις πολύ μεγαλύτερες των όσων η Εξελεγκτική Επιτροπή εντόπισε⁴⁵. Γίνεται όμως φανερό ότι οι ελεγχθέντες δεν μπόρεσαν να αποδείξουν την ανυπαρξία των καταλογιζομένων ευθυνών ή την αναλήθεια ορισμένων πραγματικών περιστατικών, που αναφέρονται στην Έκθεση. Επίσης ήταν φανερό, και το γνώριζε και ο Μαρούλης, ότι μόνο η δημοσιοποίηση του περιεχομένου της Έκθεσης δεν επαρκούσε για να στηρίξει τον επιζητούμενο σκοπό του, για αυτό και έσπευσε να εκδώσει αμέσως το επόμενο βιβλίο του. Ο ίδιος αναφέρει ότι η Επιτροπή «έκρινε φρόνιμον να αποσιωπήσει άλλας τινάς καταχρήσεις», τις οποίες, βέβαια, έσπευσε να τις δημοσιοποιήσει, όπως και άλλες που έγιναν αργότερα, τεκμηριώνοντας σε μεγάλο βαθμό τις καταγγελίες του για ιδιοτέλεια και κατάχρηση των διοικούντων⁴⁶.

Η δημοσιοποίηση της Εξελεγκτικής Έκθεσης επίσης πείραξε τις διεργασίες για την εκπόνηση κανονιστικών διατάξεων οργάνωσης και λειτουργίας του κοινοτικού Νοσοκομείου, που, εκτός από την παροχή περίθαλψης, τη χορήγηση βοήθειας και φαρμάκων στους φτωχούς και την τροφοδότηση των φυλακισμένων, είχε παραρτήματα γηροκομείου, βρε-

45. *Τα έργα των εχθρών μου...*, ό.π., σ. 28.

46. *Τα έργα των εχθρών μου...*, ό.π., σ. 32.

φοκομείου, φρενοκομείου και ιδιαίτερου φθισιατρείου⁴⁷. Η λειτουργία του αντικατόπτριζε τη φιλανθρωπική διάθεση της Ελληνοορθόδοξης Κοινότητας των Σερρών, την ανάγκη αυτοεξυπηρέτησής της και της προστασίας των ασθενέστερων μελών της.

Πότε ολοκληρώθηκε η σύνταξη του κανονισμού και ποιες ρυθμιστικού «νομοθετικού» συνόλου διατάξεις περιείχε, δεν είναι γνωστό. Έχει διασωθεί όμως στο αρχείο του πρόκριτου Κωνσταντίνου Χόνδρου⁴⁸ ένα ανολοκλήρωτο χειρόγραφο σχέδιο κανονισμού, που είχε συντάξει, το οποίο παρέχει σημαντικές πληροφορίες και μπορούμε να αντιληφθούμε την οργάνωση, διοίκηση και λειτουργία της κοινοτικής νοσηλευτικής μονάδας⁴⁹ (βλ. Παράρτημα). Οι διατάξεις του αχρονολόγητου σχεδίου θα μπορούσαν να ισχύουν τόσο για το παλιό όσο και για το νέο Νοσοκομείο, γι αυτό και πιθανό χρονικό διάστημα κατάρτισής του πρέπει να θεωρηθεί η περίοδος από το 1875, έτος κατά το οποίο γνωρίζουμε ότι δεν υπήρχε κανονισμός, έως και τα τέλη της δεκαετίας του 1880, όταν λειτούργησε το νέο Νοσοκομείο. Η διοικητική αναδιοργάνωση του καταστήματος και η θέσπιση κανονισμού λειτουργίας ήταν φυσικό επακόλουθο του πλαισίου που έθεσαν οι Γενικοί ή Εθνικοί Κανονισμοί στην οθωμανική επικράτεια και οι γενικότερες κοινωνικές συνθήκες που υπήρχαν στην Κοινότητα⁵⁰.

Στο σχέδιο του κανονισμού αρχικά διατυπώνονται γενικές διατάξεις για το σκοπό, τις πηγές χρηματοδότησης και τον τρόπο οργάνωσης της λειτουργίας του Νοσοκομείου. Στη συνέχεια διαχωρίζεται σε δύο μέρη εκ των όποιων έχει συνταχθεί μόνο το πρώτο και το οποίο υποδιαιρείται σε δύο κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στη σύσταση

47. Ε. Στράτη, *ό.π.*, σ. 156. Π. Πέννα, *ό.π.*, 384. Αωνύμου, «Σέρραι», *Εγκυκλοπαιδικό Ημερολόγιο Ο Φάρος της Ανατολής 1901*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1900, σ. 297 και Β. Τζανακάρη, «Το Νοσοκομείο Σερρών και η διαμέσου των χρόνων περιπέτειες της ύπαρξης και διαιώνισής του», περιοδικό *Γιατί*, αριθ. 238 (Μάιος 1995) 25-35.

48. Έμπορος στο επάγγελμα και υποπρόξενος του Ιταλικού Προξενείου στην πόλη των Σερρών. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος του ΜΦΣΣ και διετέλεσε γραμματέας του Δ. Σ. τη περίοδο 1872-1873, ενώ το 1882 εκλέχθηκε και διετέλεσε πρόεδρος του Συλλόγου για ένα χρόνο. Από το 1885 έως το 1889 είχε εκλεγεί Έφορος των Εκπαιδευτηρίων της πόλης, βλ. *Διοργανισμός...*, *ό.π.*, σ. 10 και Ι. Μπάκα, *ό.π.*, σ. 173.

49. *Αρχείο Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας Ελλάδος, Μακεδονικά*, 19^{ος} αιώνας. Συλλογή Κ. Χόνδρου, αρ. εγγρ. 23717.

50. Οι Γενικοί ή Εθνικοί Κανονισμοί τέθηκαν σε ισχύ το 1862 και απετέλεσαν τη βάση για τη σύνταξη των κανονισμών των ελληνοορθόδοξων κοινοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Όριζαν ένα ομοιογενές θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και ρυθμιζαν θέματα εκκλησιαστικά, εκπαιδευτικά, διοικητικά και οικονομικά, βλ. Δ. Νικολαΐδη, *Οθωμανικοί Κώδικες, ήτοι συλλογή απάντων των νόμων της Οθωμ. Αυτοκρατορίας, διαταγμάτων, κανονισμών, οδηγιών και εγκυκλίων*, 3, Εν Κωνσταντινουπόλει 1890, 2739-2749.

της υπηρεσίας και τη στελέχωσή της με το απαραίτητο προσωπικό, ενώ το δεύτερο στα καθήκοντα των εργαζομένων, δηλαδή του ιατρού, του επιστάτη, του ιερέα, του φαρμακοποιού, των νοσοκόμων και των υπηρετών⁵¹. Η διαχείριση του Νοσοκομείου γίνεται με αποκλειστική ευθύνη του επιστάτη, ο οποίος συντονίζει, επιβλέπει και διασφαλίζει την ομαλή λειτουργία του. Ασκεί τα καθήκοντά του σε συνεργασία με τον ταμία, αναλαμβάνοντας την τήρηση όλων των βιβλίων και παραστατικών και ελέγχοντας όλο το διοικητικό προσωπικό του Νοσοκομείου. Δεν περιέχονται διατάξεις για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των νοσηλευομένων, τις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των μελών της Εφορείας, καθώς και τον τρόπο λειτουργίας των παραρτημάτων του: γηροκομείου, βρεφοκομείου, φρενοκομείου και φθισιατρείου.

Οι ενδοκοινοτικές διαμάχες το 1874 και 1879

Η Εξελεγκτική Επιτροπή ανέφερε ότι πραγματοποίησε προσεκτικό και λεπτομερειακό έλεγχο στην ετήσια οικονομική διαχείριση της Εφορείας του Νοσοκομείου. Τέτοιου είδους έλεγχος γινόταν για πρώτη φορά στην λειτουργία του ιδρύματος και ήταν επακόλουθο της ανάγκης για βελτίωση της κατάστασης του Νοσοκομείου και των έριδων και διενέξεων που είχαν ξεσπάσει στην ελληνική Κοινότητα της πόλης από την άνοιξη του 1874.

Το Μάρτιο του 1874 ο Μακεδονικός Φιλεκπαιδευτικός Σύλλογος Σερρών απέλυσε από την διεύθυνση του Διδασκαλείου του τον Δ. Μαρούλη για εχθρική και αντισυλλογική συμπεριφορά και τον διέγραψε από μέλος του Συλλόγου⁵². Η αποπομπή του Μαρούλη έφερε και τη

51. Ομοιότητες στη δομή και στη διάρθρωση των διατάξεων του κανονισμού βρίσκονται στον αντίστοιχο κανονισμό του Εθνικού Νοσοκομείου της Κων/πόλης τον οποίο πιθανότατα να είχε υπ' όψιν του ο συντάκτης, βλ. *Κανονισμός του εν Κωνσταντινουπόλει Εθνικού Νοσοκομείου των Ορθοδόξων*, Εν Κωνσταντινουπόλει 1864, σ. 3-10.

52. «Γνωστός υμίν ο αλλοπρόσαλλος χαρακτήρ και η σκανδαλώδης διαγωγή εν τη ενταύθα Κοινότητι του κ. Μαρούλη, διευθύνοντος επί διετίαν το νεοσύστατον του Συλλόγου Διδασκαλείου. Κατά το τελευταίον όμως έτος απεκαλύφθησαν και σχέδια αυτού όλως ασυμβίβαστα προς τα αληθή του ιδίου συμφέροντα, υπέσκαπτε δε την τιμήν και υπόληψιν του Συλλόγου εις διαφόρους περιστάσεις αντός τε και τα ολίγα όργανά του, διότι την ύπαρξιν του Συλλόγου εθεώρει ως πρόσκομμα εις τα σχέδιά του. Η αποδεδειγμένη πλέον εχθρότης του ανθρώπου τούτου κατά του Συλλόγου, η κάκιστη Διεύθυνσις του Διδασκαλείου, εν τω οποίω από τινος εις παν άλλο οι μαθηταί κατεγίνοντο ή εις τα καθήκοντά των, ο αυτόχρημα τρελός τρόπος του δι' ου ηδύνατο να εκθέση ημάς αδικώς απέναντι της Κυβερνήσεως, ο προς πάντας υβριστικός τρόπος του τού να μη θέλει ουδεμίαν επίβλεψιν ή επιτήρησιν εις την αλλοπρόσαλλον εν τω Διδασκαλείω διαγωγήν του, η διακήρυξις ην εποίησατο του ν' αποσπάση το Διδασκαλείον από τον Σύλλογον και να το διευθύνη αντός μόνος με χρήματα Γερμανικά, πάντα ταύτα και τα παραπλείστα ηνάγκασαν το Σωματείον ν' απολύση αυτόν της Διευθύνσεως του

διάσπαση του Συλλόγου. Ο αντιπρόεδρος του Συλλόγου Αθανάσιος Κοντός και ο αδελφός του Αναστάσιος με μέλη των συντεχνιών τάχθηκαν με το μέρος του⁵³. Στις 30 Ιουνίου 1874 οι υποστηρικτές του Μαρούλη διέρρηξαν τα γραφεία του Συλλόγου, υπεξαίρωντας αρχεία και την παλαιά σφραγίδα. Δημιουργήθηκαν τότε δύο σύλλογοι με ίδιο όνομα, που διεκδικούσαν τη διοίκηση του Διδασκαλείου και την αναγνώρισή τους από τον Σύλλογο προς Διάδοση των Ελληνικών Γραμμάτων. Το Φθινόπωρο του 1874, ο Σύλλογος που υποστήριζε τον Μαρούλη ίδρυσε νέο Διδασκαλείο το οποίο λειτούργησε παράλληλα με αυτό του ΜΦΣΣ. Και οι δύο σύλλογοι αλληλογραφούσαν με τον ΣΔΕΓ διεκδικώντας τα εκπαιδευτικά χορηγήματα που έστελνε και η κάθε μια πλευρά κατηγορούσε την άλλη⁵⁴. Στον ημερήσιο τύπο της εποχής δημοσιεύονται επιστολές και από τους δύο συλλόγους που δείχνουν την μεγάλη τους διαμάχη⁵⁵.

Η ηγεσία του αρχικού ΜΦΣΣ με επικεφαλής τον πρόεδρο Ιωάννη Θεοδωρίδη⁵⁶ κατηγορούσε το Σύλλογο του Μαρούλη για ίδρυση παρασυναγωγής, με σκοπό την ιδιοποίηση των εκπαιδευτικών χορηγημάτων. Ο Μαρούλης και οι υποστηρικτές του στράφηκαν κυρίως κατά τον πρόεδρο Ιωάννη Θεοδωρίδη και τον κατηγορήσαν για φατριασμό και για οικονομικές ατασθαλίες. Παράλληλα εκτόξευσαν κατηγορίες για ιδιοτέλεια και για διαχειριστική κατάχρηση προς τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, κυρίως όμως στον ταμία Δ. Θεοδωρίδη που ήταν ταυτόχρο-

*Διδασκαλείου και διαγράψη και του καταλόγου των μελών του Συλλόγου». Αρχείο Συλλόγου προς Διάδοση των Ελληνικών Γραμμάτων (στο εξής ΣΔΕΓ), ΜΦΣΣ προς τον ΣΔΕΓ, 2578/25 Ιουλίου 1874. Η Α. Παπαδάκη αναγράφει ότι απολύθηκε «με την κατηγορία της θρησκευτικής προπαγάνδας και της αυθαίρετης διαχείρισης της γερμανικής χορηγίας», βλ. Α. Παπαδάκη, *ό.π.*, σ. 70.*

53. Οι αδελφοί Κοντού ήταν συγγενείς του Μαρούλη, βλ. Α. Παπαδάκη, *ό.π.*, σ. 66.

54. *Αρχείο ΣΔΕΓ*, Ι. Θεοδωρίδης πρόεδρος ΜΦΣΣ προς Ν. Μαυροκορδάτο πρόεδρο ΣΔΕΓ, 2578/25 Ιουλίου 1874. Αθ. Κοντός αντιπρόεδρος ΜΦΣΣ προς Ν. Μαυροκορδάτο πρόεδρο ΣΔΕΓ, 2539/12 Ιουλίου 1874. Κ. Καπέτης αντιπρόεδρος ΜΦΣΣ προς Ν. Μαυροκορδάτο πρόεδρο ΣΔΕΓ, 2624/23 Αυγούστου 1879. Αθ. Κοντός αντιπρόεδρος ΜΦΣΣ προς Ν. Μαυροκορδάτο πρόεδρο ΣΔΕΓ, 2608/23 Αυγούστου 1874 και Ι. Θεοδωρίδης πρόεδρος ΜΦΣΣ προς Ν. Μαυροκορδάτο πρόεδρο ΣΔΕΓ, 2831/16 Σεπτεμβρίου 1874.

55. Εφημ. *Μέλλον των Αθηνών*, φ. 1139 της 14 Νοεμβρίου 1874, *Νεολόγος*, φ. 1771 της 1 Ιανουαρίου 1875, φ. 1789 της 27 Ιανουαρίου 1875 και *Ανατολικός Αστήρ*, φ. 1257 της 30 Ιανουαρίου 1875.

56. Ο Ιωάννης Θεοδωρίδης (1826-1881) κατάγονταν από την Τσαρίτσαίνα Θεσσαλίας. Σπούδασε φιλοσοφία και ιατρική στα Πανεπιστήμια της Αθήνας και της Πίζας. Για την εθνική και κοινωνική του προσφορά, βλ., Ι. Δέλλιου, «Αναμνήσεις», *Μακεδονικόν Ημερολόγιον* 4 (1911) 74. Κατείχε την ελληνική υπηκοότητα από το 1848 εγγραμμένος στο Δήμο Αταλάντης, βλ. Γ. Αψηλίδη, Έλληνες υπήκοοι στην πόλη των Σερρών το 1869, *Σερραϊκά Χρονικά* 16 (2007) 116.

να και ταμίας του Νοσοκομείου. Ο Μαρούλης αποκαλούσε «συμμορία» τους δύο ταμίες, τον Δ. Θεοδωρίδη και τον Ιωάννη Παπαμαρκίδη, της Εφορείας των Εκπαιδευτηρίων, που λυμαίνονταν κοινοτικούς πόρους, αναφέροντας ότι ξεκίνησε «τον κατά των ψευδοπατριωτών και ψευδοπροστατών του λαού πόλεμον».

Ο έλεγχος της διαχειριστικής χρήσης της Εφορείας του Νοσοκομείου τον Οκτώβριο του 1874 πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια αυτών των διενέξεων και της αντιπαλότητας που υπάρχει στην τοπική κοινωνία των Σερρών. Η ελληνική Κοινότητα είχε τότε διαιρεθεί σε τρεις παρατάξεις τους «Συλλογικούς», τους «Αντισυλλογικούς» και τους πρόκριτους⁵⁷. Ανάμεσα στα μέλη που ορίζει η Γενική Συνέλευση για την σύσταση της Εξελεγκτικής Επιτροπής για τον έλεγχο της ετήσιας διαχείρισης του Νοσοκομείου είναι και άτομα του περιβάλλοντος του Μαρούλη, όπως ο Αναστάσιος Κοντός. Πρωταρχικός σκοπός της Εξελεγκτικής Επιτροπής είναι να λάμψει η αλήθεια, όπως σημειώνεται στην αρχή της Έκθεσης, και σίγουρα τα μέλη της δεν είχαν καμιά πρόθεση να δείξουν ανοχή ή να παραβλέψουν αταξίες στους διαχειριστές του Νοσοκομείου.

Παρόμοια αναφορά κακοδιαχείρισης στον ίδιο χώρο δεν καταγράφει στα επόμενα χρόνια. Ο ίδιος ο Μαρούλης αναφέρει ότι οι διοικούντες «*συνεσπειρώθηκαν, ώστε διά της τεχνητής κατοχής των πραγμάτων αδύνατον σχεδόν κατέστησαν την αυστηράν εξέλεγχξιν της διαχειρίσεως των κοινών*»⁵⁸.

Στα επόμενα χρόνια, έως τις αρχές του 1879, σημειώνεται μια στασιμότητα και κατάπτωση των εκπαιδευτηρίων της Κοινότητας λόγω της έλλειψης χρημάτων, της διακοπής των εκπαιδευτικών χορηγημάτων και της αντίστοιχης συρρίκνωσης των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων του ΜΦΣΣ. Αντίθετα τα Διδασκαλεία του Μαρούλη παρουσιάζουν μοναδική άνθιση και αίγλη. Το 1878 διατηρούσε ο Μαρούλης 3 σχολεία με 250 περίπου μαθητές σε σύνολο 1370 μαθητών της πόλης⁵⁹. Η εκπαίδευση δεν ήταν όμως η μόνη επαγγελματική και κοινωνική δραστηριότητα του Μαρούλη. Άνοιξε και λειτούργησε κατάστημα κηροπωλείο, και συγχρόνως ανακοίνωσε την πρόθεσή του να λειτουργήσει νέο μικρό ιδιωτικό

57. Αρχείο ΣΔΕΓ, ΣΔΕΓ προς υπουργείο Εξωτερικών, 2321/1875.

58. *Εξελεγκτική Έκθεσις...* ό.π., σ. 21. Παρόλα αυτά, ο Μαρούλης στο μετέπειτα βιβλίο του αναφέρει ότι, όταν ανέλαβε ταμίας ο Κ. Ζλάτκος, χωρίς να διαφυλάξει τα συμφέροντα του ταμείου ως είχε υποχρέωση, δάνεισε εκ του ταμείου του Νοσοκομείου στο ταμείο των σχολείων διακόσιες λίρες και αργότερα άλλες εκατό, με αποτέλεσμα να χάσει για πάντα το Νοσοκομείο το ποσό αυτό, βλ. *Τα έργα των εχθρών μου...*, ό.π., σ. 41.

59. Εφημ. *Ανατολικός Αστήρ*, έτος ΙΖ', αριθμ. 38. της 23 Ιουνίου 1878, σ. 605.

νοσοκομείο⁶⁰. Οι κινήσεις του αυτές, ενώ στρέφονται, σύμφωνα με τον ίδιο, κατά των διοικούντων των «Κοινών» που επιδεικνύουν ιδιοτελείς συμπεριφορές, φαίνονται ως επιθέσεις εναντίον της Κοινότητας, εναντίον της παραδοσιακής κοινοτικής εξουσίας.

Όταν τον Μάρτιο του 1879 έφθασε στην πόλη ο νέος μητροπολίτης, ενημερώθηκε για την διαμορφωθείσα κατάσταση και την λειτουργία αντικηροπωλείου και σε σύσκεψη στη Μητρόπολη αποφασίστηκε να ερωτηθεί ο Μαρούλης, εάν θα εξακολουθήσει να προσβάλλει το μονοπώλιο του κεριού της Κοινότητας. Ο Μαρούλης για να κλείσει το κηροπωλείο του έθεσε ορισμένους όρους, όπως την αλλαγή των τρόπων διαχείρισης των «Κοινών» και την εκλογή μιας «επιτροπής του λαού» που θα συνδιοικούσε μαζί με την Εφορεία το Νοσοκομείο⁶¹.

Στις 20 Μαΐου του 1879 σε όλες τις εκκλησίες της πόλης και των περιχώρων διαβάζεται η ειδική Συνοδική Επιστολή που εξέδωσε ο Οικουμενικός Πατριάρχης Ιωακείμ Γ' κατά του Δ. Μαρούλη με την οποία προτρέπονταν οι πιστοί να απέχουν να τον προσεγγίζουν, να στέλνουν τα παιδιά τους στα εκπαιδευτήριά του και να αγοράζουν από το κηροπωλείο του. Ακόμη ζητούσε να αποσύρουν αμέσως τα παιδιά τους από τα εκπαιδευτήρια του Μαρούλη και να τα εγγράψουν στα κεντρικά εκπαιδευτήρια της πόλης⁶².

Ο Μαρούλης αντιλαμβάνεται ότι από τη μια οι συκοφάντες προσπαθούν να περιβάλλουν με πατριαρχικό κύρος την ιδιοτελή χρήση των δημοσίων πραγμάτων και από την άλλη επιχειρούν να καταστρέψουν το εκπαιδευτικό του έργο. Αντιδρά αμέσως εκτυπώνοντας και δημοσιεύοντας διαδοχικά τα δύο έντυπα, την Εξελεγκτική Έκθεση προς «*φωτισμόν του λαού*» και υπέρ του νέου Νοσοκομείου και στη συνέχεια «*Τα έργα των εχθρών μου και το έργον μου...*».

Στα μέσα Ιουλίου του 1879 η εφημερίδα *Ερμής* της Θεσσαλονίκης μας πληροφορεί για την επόμενη κίνηση που κάνει ο Μαρούλης:

60. Ήταν ακόμη ιδιοκτήτης ενός μύλου που απείχε τρία τέταρτα της ώρας από τις Σέρρες. Το 1875, όταν ληστές απήγαγαν τους εργαζόμενους στο μύλο, ζήτησαν λύτρα 3.000 λιρών για την απελευθέρωσή τους με την απειλή ότι θα κατέστρεφαν τον μύλο, βλ. Ι. Μπάκα, *ό.π.*, σ. 179. Σε επιστολή του ο Πρόξενος Σερρών Ι. Παπακωστόπουλος αναγράφει για τον Μαρούλη: «*ο άνθρωπος ούτος ελθών ενταύθα πάμπτωχος και χρεωμένος, εντός ολίγου διαστήματος χρόνου ου μόνο τα χρέη εξώφλησεν αλλά και περιουσίαν αρκετά σπουδαίαν εσημίτισεν*». *Αρχείο ΣΔΕΓ*, Ι. Παπακωστόπουλος προς υπουργό Εξωτερικών Θ. Δεληγιάννη, 24 Ιουνίου 1879. Την «*αυξανόμενη καθ' ημέραν φιλοκέρδεια αυτού*» τονίζει και ο καθηγητής Ι. Δέλλιος σε άρθρο του για εκείνη την ταραγμένη περίοδο πολλά χρόνια αργότερα, βλ. Ι. Δέλλιου, *ό.π.*, 80.

61. *Τα έργα των εχθρών μου...*, *ό.π.*, σ. 69.

62. *Αρχείο ΣΔΕΓ*, Ι. Παπακωστόπουλος προς ΣΔΕΓ, 29 Ιουνίου 1879 και Λ. Παπαδάκη, *ό.π.*, 75.

«Αφιχθείς εκ Σερρών μεταβαίνει σήμερον εις Κωνσταντινούπολιν ο διευθυντής του εν Σέρραις Διδασκαλείου κ. Μαρούλης, ούτινος το επ' εσχάτων δημοσιευθέν φυλλάδιον περί των εν Σέρραις εκπαιδευτικών καταστημάτων, ως μανθάνομεν, δυσάρεστον ενεποίησεν εντύπωσιν άπασι τοις αναγνούσιν αυτό, ως καθαπτόμενον εν γένει της υπολήψεως και τιμής πολλών της Μακεδονίας χρησίμων τέκνων»⁶³. Δεν γνωρίζουμε, εάν κατά την διαμονή του στην Κωνσταντινούπολη επεδίωξε να έχει επαφές με κύκλους του Πατριαρχείου για την υπόθεση της Συνοδικής Επιστολής. Λίγους μήνες μετά, με αφορμή κήρυγμα Θείου Λόγου που πραγματοποίησε σε εκκλησία της Τζουμαγιάς, στο επίσημο περιοδικό του Πατριαρχείου δημοσιεύθηκε ένα αρνητικό για αυτόν σχόλιο, που έδειχνε ότι οι σχέσεις του με το Πατριαρχείο δεν είχαν αποκατασταθεί⁶⁴.

Παράλληλα με την αντιμετώπιση της δράσης του Μαρούλη, οι αρχές της Κοινότητας από την άνοιξη του 1879 εκδηλώνουν την ανησυχία τους για την κατάσταση των εκπαιδευτηρίων και επιδιώκουν να βοηθηθούν για να πετύχουν την ανόρθωσή τους. Η βελτίωση των εκπαιδευτηρίων δεν φαίνεται να επιζητείται αποκλειστικά εξαιτίας των ιδιωτικών εκπαιδευτηρίων του Μαρούλη. Αντίθετα θεωρείται μια αναγκαιότητα που θα αποκαθιστούσε το θεσμικό ρόλο της Κοινότητας.

Μια σειρά γεγονότων και πράξεων έτειναν προς αυτό το σκοπό:

Αρχές του 1879 ο μητροπολίτης Γρηγόριος στον αποχαιρετιστήριο λόγο του ζητά από το εκκλησίασμα και την Κοινότητα: «*την εναρμόνιον και τελεσφόρον συνεργασίαν υπέρ βελτιώσεως και προαγωγής των εκπαιδευτικών εκπαιδευτηρίων της πόλεως, υπέρ της επεκτάσεως της δημοτικής εκπαιδεύσεως εν τη πόλει και τη όλη επαρχία*»⁶⁵.

Στις 27 Μαΐου πραγματοποιήθηκε λογοδοσία των προηγούμενων τριών ετών του ΜΦΣΣ και αποφασίστηκε η επαναδραστηριοποίησή του προς όλες τις κατευθύνσεις, ζητώντας συνδρομή και ενίσχυση από Φιλεκπαιδευτικούς Συλλόγους της Κωνσταντινούπολης, Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Τον Ιούλιο υπέβαλε σχετική έκθεση της κατάστασης των εκπαιδευτηρίων της πόλης στο ΣΔΕΓ διά μέσου του ελληνικού Προξενείου Σερρών⁶⁶.

Ο νέος μητροπολίτης Ναθαναήλ απέστειλε επιστολή προς το ΣΔΕΓ με την οποία τους παρακαλούσε «*μετά του ενταύθα ΜΦΣΣ και όλης της πόλεως*» όπως «*σπεύσητε να έλθητε εις αρωγήν προς ανόρθωσιν και*

63. Εφημ. Ερμής, φ. 410 της 17 Ιουλίου 1879.

64. Εκκλησιαστική Αλήθεια 1(1880-81) 46-47.

65.«Λόγος μητροπολίτου Ηρακλείας Γρηγορίου του Βυζαντίου, εκφωνηθείς εν τω των αγίων Θεοδώρων ναώ της ιεράς μητροπόλεως Σερρών κατά την εκείθεν αναχώρησίν του», Εκκλησιαστική Επιθεώρηση, περίοδος Δ', τόμος 1(1880) 181-189.

66. Ι. Μπάκα, ό.π., σ. 170.

βελτίωσιν των δημοσίων εκπαιδευτηρίων της πόλεως ταύτης, σπουδαίου κέντρου του εν Μακεδονία Ελληνισμού»⁶⁷.

Το ελληνικό Προξενείο με τον πρόξενο Παπακωστόπουλο απεύθυνε διαδοχικές επιστολές στον υπουργό Εξωτερικών Θ. Δεληγιάννη και τον πρόεδρο και το Δ.Σ. του ΣΔΕΓ, ζητώντας την ενίσχυση και ανόρθωση των εκπαιδευτηρίων της πόλης και της επαρχίας⁶⁸. Σε όλες τις επιστολές διατύπωνε αρνητική άποψη για τον Μαρούλη: «*Η δε εν Σέρραις διαμονή του Μαρούλη έχει συνταράξει την πόλιν εκ βάθρων και ενέπλησεν αυτήν βοής, ύβρεων, απελπίας [sic], υπονοιών, την διαίρεσιν των πολιτών*»⁶⁹. Ο πρόξενος προχώρησε και παραπέρα και έστειλε επιστολή στον πρόεδρο Ραγκαβή στο Βερολίνο με την οποία ζητούσε να αποτρέψει την αποστολή γερμανικών χρηματικών βοηθημάτων στα Διδασκαλεία του Μαρούλη⁷⁰.

Το καλοκαίρι του 1879 ο ΣΔΕΓ συσκέπτεται με τον Υπουργό Εξωτερικών και συζητούν τρόπους ανασύστασης και προαγωγής των σχολείων των Σερρών⁷¹. Προτείνονται αρκετές αλλαγές στη δομή των εκπαιδευτηρίων, όπως η δημιουργία ή προσθήκη γυμνασιακών τάξεων στην ελληνική σχολή και στο Παρθεναγωγείο, η βελτίωση των υπαρχόντων σχολών και η σύσταση νέων. Τον Σεπτέμβριο ο ΣΔΕΓ, ως πρώτο μέτρο, ανακοινώνει τον διορισμό του καθηγητή Ιωάννη Τσικόπουλου ως Διευθυντή της Ελληνικής Σχολής και της καθηγήτριας Β. Σταυροπούλου από το Παρθεναγωγείο της Λασκαρίδου, ως διευθύντριας στο Παρθεναγωγείο Σερρών⁷².

Η βελτίωση των κοινοτικών εκπαιδευτηρίων επιτεύχθηκε σταδια-

67. Αρχείο ΣΔΕΓ, Μητροπολίτης Ναθαναήλ προς Ν. Μαυροκορδάτο, πρόεδρο ΣΔΕΓ, 23 Ιουλίου 1879.

68. «*Διότι η Κοινότης Σερρών διατελεί εις τοιαύτα χάλια... και διότι η περίωρος ευρίσκεται εν καταστάσει ουχί κρείττονι, διά ταύτα νομίζω ότι επείγει να βοηθηθή και αμάρτημα θα ήναι να εγκαταλειφθή η Κοινότης αυτή*», Αρχείο ΣΔΕΓ, Ι. Παπακωστόπουλος προς Ν. Μαυροκορδάτο, πρόεδρο ΣΔΕΓ, 209/ 29 Ιουνίου 1879, 6498/30 Ιουνίου 1879 και 21/9 Ιουλίου 1879.

69. Αρχείο ΣΔΕΓ, Ι. Παπακωστόπουλος προς υπουργό Εξωτερικών Θ. Δεληγιάννη, 24 Ιουνίου 1879.

70. Αρχείο ΣΔΕΓ, Ι. Παπακωστόπουλος προς Ν. Μαυροκορδάτο, πρόεδρο ΣΔΕΓ, 6498/30 Ιουνίου 1879.

71. Αρχείο ΣΔΕΓ, ΣΔΕΓ προς υπουργό Εξωτερικών Θ. Δεληγιάννη, 10 και 19 Αυγούστου 1879.

72. Αρχείο ΣΔΕΓ, ΣΔΕΓ προς Κ. Καπέτη, πρόεδρο ΜΦΣΣ, 401/18 Σεπτεμβρίου 1879. Ο Ι. Τσοκόπουλος υπηρέτησε για 25 συνολικά χρόνια στην πόλη των Σερρών ως διευθυντής του ημιγυμνασίου αρχικά και αργότερα ως καθηγητής των Ελληνικών στο Παρθεναγωγείο, βλ. Δ. Κρήτου, Ιωάννης Τσοκόπουλος: ένας ξεχασμένος Μακεδόνας λόγιος, *Μακεδονικά* 29 (1993-1994) 29-37.

κά και σε βάθος χρόνου. Ο Μαρούλης κατόρθωσε να προστατεύσει το εκπαιδευτικό του έργο. Τα Διδασκαλεία του συνέχισαν να λειτουργούν για 6-7 ακόμη χρόνια και σταμάτησαν μόνο όταν έπαυσε η χρηματική ενίσχυση από την Γερμανία και επήλθε τελικώς η αναβάθμιση των εκπαιδευτηρίων της πόλης⁷³. Ο Μαρούλης δεν προχώρησε στην υλοποίηση της εξαγγελίας του για την ίδρυση νέου ιδιωτικού νοσοκομείου.

Ενδιάμεσα, το 1882, οι σχέσεις του Μαρούλη με τον ΜΦΣΣ αποκαταστάθηκαν, με αφορμή την σύσταση που έκανε ο πρόεδρος του Συλλόγου προς τις κοινότητες της περιφέρειας για την πρόσληψη διδασκάλων από το Διδασκαλείο του Μαρούλη αντί των αποφοίτων του Διδασκαλείου Θεσσαλονίκης: «Από τινος εσίγησαν αι αντεγκλήσεις και εξέλιπεν ο αποτρόπαιος διχασμός, ο πολύ επενεγκών μαρασμόν τη πόλει εκείνη. Συννεόησής τις φαίνεται υπάρχουσα νυν μεταξύ των πρότερον εριζουσών μερίδων εν τη εκπαιδευτική εργασία, ην οι όντως φιλοπάτριδες από πολλού ηύχοντο»⁷⁴.

Όμως, αν και είχε επέλθει η ενότητα και η ηρεμία στα εκπαιδευτικά ζητήματα της Κοινότητας, η προσωπική εχθρότητα μεταξύ του Μαρούλη, του Δ. Θεοδορίδη και Ι. Παπαμαρκίδη φαίνεται ότι εξακολουθούσε να υπάρχει και υποδαυλιζόταν και από τις δύο πλευρές. Σε φιλικό προς τον Μαρούλη δημοσίευμα σε εφημερίδα των Αθηνών, αρχές του 1884, γίνεται λόγος για δύο άσπονδους εχθρούς που έχει ο Μαρούλης στην πόλη, χωρίς όμως να τους κατονομάζει. Οι δύο αυτοί άσπονδοι εχθροί του είχαν ξεκινήσει από καιρό εναντίον του πόλεμο με αποτέλεσμα να βρεθεί τελευταία σε βέβαιο κίνδυνο και να σωθεί ως εκ θαύματος, χάρις στην γερμανική υπηκοότητα που κατείχε. Αρχικά, λέει το δημοσίευμα, πριν από το τελευταίο συμβάν, τον συκοφάντησαν στην τοπική αρχή μεταφράσαντες το χαραγμένο στα γαλλικά επιτύμβιο του φιλέλληνα καθηγητή στην Ακαδημία της Λωζάνης Gilleron, που είχε πεθάνει στην πόλη⁷⁵, και παρερμήνευσαν το βιβλίο του «*Τα έργα των εχθρών μου και το έργο μου...*», λέγοντας ότι εχθρούς εννοεί τους

73. Ιδίως με την αναγνώριση του Γυμνασίου, το 1884, ως ισοτίμου των γυμνασίων του ελληνικού κράτους που κάλυψε την ανάγκη παραγωγής αξιόλογων δασκάλων και την αντίστοιχη αναβάθμιση του Παρθεναγωγείου.

74. Εφημ. *Νεολόγος*, φ. 4051 της 2 Οκτωβρίου 1882, σ. 2.

75. Ο Γ. Καφταντζής στα νεότερα χρόνια βρήκε και αντέγραψε στην έπαυλη Μαρούλη μια επιτύμβια επιγραφή στα ελληνικά. Το επιτύμβιο αναφερόταν στον φιλέλληνα καθηγητή Αλφρέδο Γκιλλιερόν που πέθανε στην πόλη των Σερρών το 1878. Πιθανόν ο Μαρούλης αναγκάστηκε να χαράξει νέο επιτύμβιο στην ελληνική γλώσσα μετά από την καταγγελία που διατυπώθηκε εναντίον του. Γ. Καφταντζή, «Δύο άγνωστα μνημεία των Σερρών και της περιοχής τους», *Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου, Οι Σέρρες και η περιοχή τους από την Αρχαία στη Μεταβυζαντινή κοινωνία, Σέρρες 29 Σεπτεμβρίου-3 Οκτωβρίου 1993*, τ. Α΄, Σέρρες 1998, σ. 4.

Τούρκους. Κατήγγειλαν ακόμη ότι στα σχολεία του διδάσκονταν άσματα επαναστατικά και ετοιμάζονταν Έλληνες επαναστάτες⁷⁶.

Ένα ακόμη βήμα προόδου και κοινοτικής ενότητας και συνεννόησης σημειώθηκε την άνοιξη του 1885. Στη Γενική Συνέλευση της Κοινότητας συζητήθηκε η έλλειψη χώρου και η ακαταλληλότητα του παλαιού Νοσοκομείου προς στέγαση των προσερχόμενων ασθενών και αποφασίστηκε η ανέγερση νέου. Μέλη της νέας Εφορείας, που ανέλαβε να φέρει σε πέρας το δύσκολο έργο της εύρεσης χρημάτων για την ανοικοδόμηση του κτιρίου, ορίστηκαν οι Ιωάννης Παπαμαρκίδης, Αναστάσιος Κοντός και Δημ. Χατζηδήμου (ταμίας)⁷⁷. Το νέο Νοσοκομείο ανεγέρθηκε με χορηγίες και δωρεές Σερραίων και άλλων ομογενών⁷⁸. Αποπερατώθηκε και εγκαινιάστηκε με επαίνους στις 25-10-1887⁷⁹.

Επήλθε, όπως προκύπτει, η συναδέλφωση και η συμφιλιώση στους κόλπους της ελληνικής Κοινότητας των Σερρών μεταξύ των πολιτών που

76. Οι Τούρκοι έχοντας αυτές τις σοβαρές καταγγελίες ζητούσαν αφορομή για να τον κυνηγήσουν. Η αφορομή δόθηκε με το πρόβλημα της στέγης που αντιμετώπιζε. Είχε χάσει τη δίκη για την παραμονή και στέγαση στο κτίριο όπου λειτουργούσε το Διδασκαλείο του και ήταν και η δική του κατοικία. Στις 29 Δεκεμβρίου 1883 ένας Τούρκος αξιωματικός με 4 κλητήρες απαίτησε την εκκένωση της κατοικίας. Ο Μαρούλης δήλωσε ότι είχε κάνει έφεση της δίκης στο ακυρωτικό δικαστήριο της Κωνσταντινούπολης και δεν μπορούσε να επιτρέψει την εκκένωσή της. Όταν έφυγαν οι κλητήρες πήγε με τον υποπρόξενο της Αυστρίας Αθ. Χατζηδήμο, που υπεράσπιζε τα γερμανικά συμφέροντα στην πόλη, στο Μουτασερίφη να επιδειξει τα έγγραφα που κατείχε. Ενώ επέστρεφε στην οικία του συνελήφθη από 7 κλητήρες και ένα αστυνομικό και οδηγήθηκε στο Διοικητήριο. Καθ' οδόν όμως ο Μαρούλης αντέδρασε και κατόρθωσε να διαφύγει σε παρακείμενη οικία, επωφελούμενος από πλήθος που είχε μαζευτεί. Ο Μουτασερίφης δήλωσε στον Χατζηδήμο ότι, αν και διέφυγε των κλητήρων, πάλι θα καταδιωχθεί και θα συλληφθεί, γιατί δεν διώκεται για την οικία του αλλά «ως ραγιάς δυνάμει της τελευταίας εγκυκλίου της Πύλης». Γι αυτό και εγκατέστησε περιπολία γύρω από το οίκημα του Μαρούλη. Ο Μαρούλης επειδή κατείχε τη γερμανική υπηκοότητα τηλεγράφησε στην Πρεσβεία της Γερμανίας στην Κωνσταντινούπολη, ζητώντας προστασία. Η γερμανική Πρεσβεία ενήργησε αμέσως στην Πύλη και κατόρθωσε να αναστείλει τη δίωξή του και να διαταχθεί η επανεξέταση της υπόθεσής του. Στις 2 Ιανουαρίου 1884 ενημερώθηκε και η τοπική αρχή της πόλης για την αναβολή της δίωξης και μπόρεσε έτσι να εξέλθει της οικίας του ο Μαρούλης. Αωνύμου, «Ο Δημ. Μαρούλης εν κινδύνω», εφημ. *Ακρόπολις* Αθηνών, φ. 670 της 19 Ιανουαρίου 1884, σ. 4 και φ. 706 της 4 Μαρτίου 1884, σ. 2.

77. Εφημ. *Νεολόγος*, φ. 4761 της 20 Μαρτίου 1885, σ. 3.

78. Ιω. Μπάκα, «Ευεργέτες των φιλεκπαιδευτικών και φιλανθρωπικών καταστημάτων των Σερρών την περίοδο 1870-1912 μέσα από το τύπο της εποχής», *Όμιλος «Ορφείας» Σερρών, Εκατό χρόνια από την ίδρυσή του 1905-2005*, Σέρρες 2005, σ. 97-102.

79. Αδ. Α., «Περί Νοσοκομείων», εφημ. *Φάρος της Μακεδονίας*, φ. 1187 της 3-10-1887, σ. 3 και εφημ. *Νεολόγος*, φ. 5519 της 5 Νοεμβρίου 1887, σ. 3. Το κτίριο διασώθηκε της καταστροφής του 1913 και μετά την απελευθέρωση λειτούργησε εκεί το Στρατιωτικό Νοσοκομείο. Σήμερα στο ίδιο κτίριο στεγάζεται το 3ο Γυμνάσιο της πόλης, βλ. Ε. Στράτη, ό.π., σ. 156 και Π. Πέννα, ό.π., σ. 383.

πολεμούσε ο Μαρούλης και των πολιτών που υποστήριζαν τις ενέργειές του. Έτσι, τόσο ο έλεγχος της διαχείρισης του κοινοτικού Νοσοκομείου όσο και η ευρεία δημοσιοποίηση της Εξελεγκτικής Έκθεσης αποτέλεσαν ένα τμήμα των ενδοκοινοτικών διενέξεων και συγκρούσεων της δεκαετίας 1870, που πλέον είχε ξεπεραστεί.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

— 21 —

Φίλοι Συμπολίται !

Τὴν ἐξελεγκτικὴν ταύτην ἔκθεσιν ἔκρινα καλὸν νὰ μὴ δημοσιεύσω ἐν καιρῷ, ἐλπίζων ὅτι ἀποῦ δημοσίᾳ ἐπὶ συνελθεύσεως ἀνεγνώστη, ἔ-
μελλε νὰ κάμῃ αἰσθησὶν εἰς τοὺς τὰ δημοσίου χρέη ἀμέσως τε
καὶ ἐμμέσως καταχρωμένους καὶ ὅτι τοῦ λοιποῦ ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ
βελτιώσις τις εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν δημοσίων πραγμάτων,
ἀλλ' ἀποῦ οὐ μόνον νὰ ἀλλάξωσι διαχωρῆν σκοπὸν δὲν ἔχουσιν, ἀλ-
λὰ καὶ μεγαλειτέρων καταχρήσεων ἔνοχοι ἐγένοντο καὶ, συκοφαν-
τοῦντες με, προσπαθοῦσι νὰ περιβάλλωσι διὰ πατριαρχικοῦ κύρους τὴν
ἰδιοτελή χρῆσιν τῶν δημοσίων καὶ περὶ τὴν Μητρόπολιν ἔκτοτε οὕτω
συνεσπειρώθησαν, ὥστε διὰ τῆς τεχνιτῆς κατοχῆς τῶν πραγμάτων
ἀδύνατον σχεδὸν κατέστησαν τὴν ἀποστηρὰν ἐξέλεγκσιν τῆς διαχειρίσε-
ως τῶν κοινῶν, τότε ἀπεφάσισα οὐ μόνον τὴν προκειμένην ἔκθεσιν,
ἀλλὰ καὶ ἑτέραν τῶν μετὰ ταῦτα καταχρήσεων νὰ δημοσιεύσω, ἥτις
μετ' ὀλίγον ἀκολουθεῖ.

Διὰ τοῦτο παρακαλῶ πάντα συμπολίτην, εὐλακρινῶς κηδόμενον τῆς
τύχης τῶν κοινῶν πραγμάτων, νὰ ἀναγνώσῃ μετὰ προσοχῆς καὶ ταύ-
την καὶ τὴν μετ' ὀλίγον δημοσιευθησομένην ἔκθεσιν, ἐξ ὧν εὐκόλως
θὰ πεισθῇ ὅτι ὁ διὰ 15 ἀμέσων τε καὶ ἐμμέσων φόρων ἐκμυζώμε-
νος ἰδρῶς τοῦ λαοῦ πρὸς ὑποστήριξιν δῆθεν τῶν κοινῶν φιλανθρω-
πικῶν καταστημάτων γίνεται ἔρμαιον ὀλίγων τινῶν ἰδιοτελῶν ἀνθρώ-
πων, οἵτινες ἐκόλλησαν ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῶν κοινῶν, ὥσπερ σὶ
κηφῆνες ἐπὶ τῶν κηφελῶν τοῦ μέλιτος.

Ἐν Σέρροις, τῇ 28 Μαΐου 1879.

A. ΜΑΡΟΥΛΗΣ

Εδαπανήθησαν	25900	δρ. ελατος	πρός 20	δράμ.,	αποτελ. συνταγ.	1295
"	6750	" σενναμ.	" 10	" "	" "	675
"	1945	" κρεμόρ	" 20	" "	" "	97
"	53910	" ελαίου	" 20	" "	" "	2695
"	1850	" μαγνησίας	" 5	" "	" "	370
"	710	" Bals copaiivac	" 4	" "	" "	177
"	6658	" Gum. arabica	" 3	" "	" "	2219
"	750	" μπεζάρ	" 4	" "	" "	187
"	4232	" σόδας	" 3	" "	" "	1410
"	10	" μορφίνκ άτσέτικ.	" 1	κόκκων	" "	600
"	1800	" liquanum Accassia	" 10	δραμ.	" "	180
"	2700	" China	" 5	" "	" "	540
"	1901	" Κινίνης	" 18	κόκ.	" "	6325
"	1100	" Tamerinth.indica	" 10	δραμ.	" "	110
"	407	" κίνα κόκκ.	" 2	" "	" "	203
"	1900	" aqua amoniaca	" 1	" "	" "	1900
"	30	" opium	" 1	κόκ.	" "	1800
"	1689	" lauroceras amon.	" 1/2	δραμ.	" "	3378
"	46	" taninum	" 10	κόκκους	" "	276
"	96	" Bismuthum	" 20	κόκκους	" "	285
"	30	" Sulfer aurat antimonii	" 3	κόκκους	" "	600
"	1010	" άμωγδαλελαίου	" 10	δραμ.	" "	101
"	435	" νετρου	" 1	" "	" "	435
"	568	" Γλυκερίνας	" 5	" "	" "	113
"	10	" Sulphes Zinci	" 3	κόκκους	" "	200
"	210	" Kali Hydroiodicum	" 1/2	δράμι	" "	105
"	1500	" Valeriana	" 4	" "	" "	375
"	4 1/2	" γαλιά assaphetida	"	" "	" "	100
"	45	" ipecaouana	" 10	κόκ.	" "	270
"	8	" κέρμας μ.	" 6	" "	" "	80
"	30	" Ιοδίου	" 7 1/8	" "	" "	240
"	22 1/2	" καστορίου	" 15	κόκ.	" "	90
"	800	" όδραργύρου	1	δραμ	" "	800
"	7	" γαλιά cali aceticum	"	" "	" "	470
						<u>26,740.</u>

Υπολογισμός αριθμού συνταγών από την Εξελεγκτική Επιτροπή με βάση το φαρμακευτικό υλικό που είχε αγοραστεί.

Κανονισμός τοῦ Νοσοκομείου τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Σερρών

Τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Σερρών
χρησιμεύει:

α. εἰς τὴν νοσηλευσιν ἀπόρων ἀσθενῶν ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ Νοσοκομείῳ,

β. εἰς τὸ νὰ παρέχῃ ὁ ἰατρὸς αὐτοῦ τὰς ἰατρικὰς του συμβουλὰς εἰς πάσχοντας ἀπόρους, δυναμένους νὰ νοσηλευθῶσιν κατ' οἶκον.

γ. νὰ δέχεται τὰ παράνομα καὶ τὰ ἔκθετα.

Συντηρούμενον δὲ ἐκ τῶν ἐνοικίων τῶν κτημάτων του, τοῦ εἰσοδήματος τοῦ Κηροπωλείου καὶ ἐκ συνδρομῶν, διοικεῖται ὑπὸ Ἐφορίας ἐκλεγομένης ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ... τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Κοινότητος Σερρών.

Ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τούτῳ νοσηλεύονται δωρεὰν ἅπαντες οἱ ἐν αὐτῷ προσερχόμενοι ἄποροι ἀσθενεῖς πάσης φυλῆς καὶ πάσης θρησκείας, ἐκτὸς τῶν πασχόντων ὑπὸ φρενοβλαβείας ἢ ἄλλων ἀποδεδειγμένων ἀνιάτων νοσημάτων. Νοσηλεύονται δὲ καὶ ἐπὶ πληρωμῇ, ὅσοι δύνανται νὰ πληρώσουσι.

Ἐπιμελεῖται δὲ τῆς θεραπείας τῶν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ τούτῳ νοσηλευομένων ἰατρὸς, ἐκλεγόμενος ὑπὸ τῆς Γ. Συνελεύσεως προτάσει τῆς Ἐφορίας.

Ἡ ἀδεια τῆς εἰσόδου εἰς τὸ Νοσοκομεῖον δίδεται εἰς τοὺς ἀσθενεῖς ἐγγράφως παρὰ τοῦ Ταμίου. Ἐκτάκτως δὲ δύναται νὰ πέμπωνται ἀσθενεῖς εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῆ ἐγγράφῳ ἀδείᾳ τοῦ ἰατροῦ, ἀλλ' ὁ ἐπιστάτης παραδεχόμενος τὸν ἀσθενῆ φροντίζει νὰ λάβῃ τὸ τακτικὸν εἰσιτήριο παρὰ τοῦ Ταμίου. Ὡσαύτως καὶ ὁ ἐπιστάτης δύναται εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις, ἐγκρίσει τοῦ φαρμακοποιοῦ, νὰ δέχηται ἀσθενεῖς, φροντίζων ἀκολούθως νὰ λάβῃ τὸ τακτικὸν εἰσιτήριο παρὰ τοῦ Ταμίου.

Μέρος Α΄

Κεφάλαιο Α΄

Ἐπιμελεία τοῦ Νοσοκομείου

Ἡ ἐπιμελεία ὅλη τοῦ καταστήματος ἐκτελεῖται ὑπὸ ἑνὸς ἰατροῦ, ἐνὸς ἐπιστάτου, ἐνὸς ἱερέως, ἐνὸς φαρμακοποιοῦ, τῶν ἀναγκαίων νοσοκόμων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὀρίζεται κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν νοσηλευομένων. Ἐνὸς ὑπηρέτου ἐν τῷ φαρμακείῳ, ἐνὸς ἐπὶ τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τῆς ἐξωτερ. ἐπιμελείας, ἐνὸς θυρωροῦ, μιᾶς μαγειροῦ, ἧτις ἐκτελεῖ καὶ χρέη πλυντρίας, μιᾶς ράπτριας, ἧτις ἐκτελεῖ καὶ

χρέη νοσοκόμου. Εἰς αὐτήν εἶναι ἀνατεθειμένη καὶ ἡ καθαριότης τῶν δωματίων τοῦ ἐπιστάτου καὶ τῶν βοηθῶν.

Ἐκτὸς τοῦ ἱατροῦ καὶ τοῦ ἱερέως, οἱ λοιποὶ ἅπαντες κατοικοῦσιν ἐντὸς τοῦ καταστήματος, τρώγωσιν καὶ ἐν συσσιτίῳ.

Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς οὐδένα ἐξ αὐτῶν νὰ λαμβάνῃ δῶρα παρὰ τῶν ἐν τῷ Νοσοκομείῳ νοσηλευομένων ἐπ' οὐδεμίᾳ προφάσει.

Κεφάλαιο Β΄

Καθήκοντα τῶν ἐκτελούντων ὑπηρεσίαν

α) Περὶ τοῦ ἱατροῦ.

Ὁ ἱατρὸς ἐπισκέπτεται τακτικῶς καθ' ἐκάστην πρωΐαν, ἤτοι ἀπὸ τῆς 2 ὥρας τὸ ταχύτερον καὶ μέχρι τῆς 4 ὥρας τὸ βραδύτερον, τοὺς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ νοσηλευομένους καὶ δέχεται τοὺς ἐξωτερικοὺς ἀσθενεῖς. Ἐκτάκτως δὲ ὡσάκις τῆς ἡμέρας κρίνῃ ἀναγκαῖον, καὶ ὡσάκις ἔνεκα κατεπεύγοντός τινος καὶ ἀπροβλέπτου συμβεβηκότος προσκληθῆ ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῦ ἐπιστάτου ἢ τοῦ φαρμακοποιοῦ.

Χρέος τοῦ ἱατροῦ εἶναι νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν καθ' ἐκάστην παρ' αὐτοῦ παραγγελλομένων, ἀναφέρων ὅ,τι ἤθελεν ἐγκρίνῃ ἀναγκαῖον ὡς πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ἐγγράφως πρὸς τὴν Ἐφορίαν.

Ὁ ἱατρὸς κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν πάσης κλίνης καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐξωτερικῶν ἀσθενῶν ὑπαγορεύει εἰς τὸν συνοδεύοντα αὐτόν φαρμακοποιὸν τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἀναγκαίων φαρμάκων καὶ τῆς διαίτης, ὑπογράφει δὲ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπισκέψεως ὅλων τῶν ἀσθενῶν τὸ γενικὸν συνταγολόγιον καὶ διαιτολόγιον, καθὼς καὶ τὰ γράμματα τῆς τυχούσης ἐξόδου τῶν ἀσθενῶν ἢ τῆς ἐνταφιάσεως τῶν νεκρῶν, ὡσάκις τις ἀποβιῶση ἐντὸς τοῦ Νοσοκομείου.

Πρὸς τὸ τέλος ἐκάστου ἔτους, πρὸ τῆς συντάξεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Νοσοκομείου παρὰ τῆς Ἐφορίας, ὁ ἱατρὸς ἀναφέρει πρὸς αὐτήν ὅ,τι πρὸς βελτίωσιν τοῦ Νοσοκομείου κατὰ τὸ διάστημα τοῦ λήξαντος ἔτους παρετήρησεν ἢ νομίζει ἀναγκαῖον.

β) Περὶ τοῦ ἐπιστάτου.

Ὁ ἐπιστάτης πρέπει νὰ εἶναι πρῶτος τὸν χαρακτῆρα καὶ εὐγενῆς τὴν συμπεριφορὰν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐν τῷ Νοσοκομείῳ καὶ κυρίως πρὸς τοὺς νοσηλευομένους ἀσθενεῖς ὅχι ἄμοιρος γραμμάτων καὶ ἐν τινὶ μέτρῳ λογιστῆς, κάτοχος δὲ τῶν ἐγχωρίων γλωσσῶν.

Ἐπιτηρεῖ περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ Κανονισμοῦ, ἐποπτεύει τὴν ἐπιμελῆ ἐκπλήρωσιν τῶν χρεῶν ἀπάντων τῶν ὑπηρετῶν καὶ νοσοκόμων. Ἐπαγρυπνεῖ τὴν προσήκουσαν τάξιν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν νενο-

μισμένων, καθότι αυτός μόνος θεωρείται ύπόλογος πρὸς τὴν Ἐφορίαν διὰ πᾶσαν ἔλλειψιν οὔτινος δῆποτε τῶν ἐν αὐτῷ ὑπηρετούντων. Ὅθεν χρεωστεῖ νὰ καταγγέλλῃ ἀμέσως πρὸς τὴν Ἐφορίαν πᾶσαν παρατηρηθεῖσαν ἔλλειψιν, ἀπαιτῶν παρ' αὐτῆς τὴν κατὰ τὸ εἶκος διόρθωσιν.

Ὁ ἐπιστάτης κατοικεῖ ἐντὸς τοῦ Νοσοκομείου, δύνανται ὅμως ν' ἀπομακρύνῃται τοῦ Καταστήματος 5 ὥρας τὸ ἡμερονύκτιον, ὡς ἤθελε ὁρίσει ὁ ἰατρός.

Κρατεῖ τὰ ἐξῆς βιβλία:

α. βιβλίον τῶν συσκευῶν καὶ ἐπίπλων τοῦ Νοσοκομείου,

β. βιβλίον εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἀσθενῶν,

γ. βιβλίον τῶν παραδιδόμενων αὐτῷ παρὰ τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὴν εἰς τὸ Νοσοκομεῖο εἰσοδον, οἷον ἐνδυμάτων, χρημάτων κ.λ.π.,

δ. βιβλίον καθημερινόν διπλότυπον, διὰ τὴν μετὰ τῶν ἐργολάβων δοσοληψίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην διὰ τὸ Νοσοκομεῖον δαπάνην,

ε. βιβλίον τῶν καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτῶν γενομένων μικρῶν ἐξόδων,

στ. βιβλίον τῶν κατὰ μῆνα γενομένων ἐξόδων.

Καὶ ἐκ μὲν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ πρέπει νὰ ἐμφαίνεται ἡ ἡμέρα τῆς παραλαβῆς καὶ αἱ ἐκάστοτε γενομένοι βλάβαι, ὅποτε εἰς πᾶσαν στιγμὴν νὰ εἶναι γνωστὸν ποῖα καὶ πόσα ἐκ τῶν σκευῶν καὶ ἐπίπλων εἶναι ἐν χρῆσει καὶ πόσα εἰς ἀχρησίαν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ ἐπιστάτης θέλων νὰ ἔχῃ διπλᾶ φυλλάδια, ἐν οὔθ' ἀ σημειώσῃ τὰ παραδιδόμενα εἰς τοὺς νοσοκόμους, πλυντριάς, ραπτριάς καὶ ὑπηρέτας καὶ τὸν μάγειρον σκευὴ καὶ ἐπιπλα. Ὅσακις δὲ συμβῆ ζημίαι τις ἢ βλάβη εἰς αὐτὰ ὥστε νὰ τεθῶσιν εἰς ἀχρησίαν, καὶ ἡ τοιαύτη βλάβη εἶναι δικαιολογημένη, ὁ ἐπιστάτης σημειοῖ ὅλας τὰς ἐν διαστήματι μιᾶς ἐβδομάδος καὶ τὰς ὑποβάλλῃ εἰς τὴν ἐβδομαδιαίαν συνεδρίασιν τῆς Ἐφορίας, ἢ ὅποια, ἂν τὰς εὕρῃ δικαιολογημένας, τὰς παραδέχεται καὶ ὁ Ταμίας διὰ τῆς ὑπογραφῆς του ἐν τῷ βιβλίῳ βεβαιοῖ ὅτι ἐτέθησαν εἰς ἀχρησίαν. Ἄν δὲ ἡ ζημία εἶναι ἀδικαιολόγητος, λογίζεται εἰς βᾶρος τοῦ ἐπενεγκόντος αὐτήν. Ὅσαι ζημίαι δὲν ἀναφερθῶσι ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου λογίζονται καὶ εἰς βᾶρος του.

Εἰς τὸ δευτέρον βιβλίον χρεωστεῖ ὁ ἐπιστάτης ἅμα προσέλθῃ ἀσθενῆς τις νὰ καταγράψῃ αὐτὸν, σημειῶν τὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τῆς εἰσόδου αὐτοῦ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον, τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον, τὴν πατρίδα, ἡλικίαν, θρησκεία, τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς αὐτοῦ.

Ἐὰν εἶναι ἔγγαμος, ἄγαμος ἢ χῆρος, ἂν ἔχει τέκνα καὶ ποῦ τοιοῦτα διατρίβουν, τὸν ἀριθμὸν τοῦ εἰσιτηρίου, ὃ φέρει ὁ ἀσθενῆς ἢ, ἂν δὲν φέρῃ τοιοῦτο, νὰ σημειώσῃ ἐν τῇ στήλῃ τῶν παρατηρήσεων, ἂν ἰδίᾳ τοῦ ἱατροῦ ἢ κατὰ γνωμοδότησιν τοῦ φαρμακοποιοῦ ἐγένετο κατ' ἀνάγκην ἐπείγουσα δεκτός.

Εἰς δὲ τὸ βιβλίον τῶν παραδιδόμενων αὐτῷ παρὰ τῶν ἀσθενῶν, σημειοῖ ἀκριβῶς ἢ κατ' ὄνομα ὅσα ἐνδύματα φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὁ εἰσερχο-

χόμενος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ἐπειτα δὲ ἐρωτᾷ αὐτὸν, ἂν φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ χρήματα ἢ ἄλλα πράγματα, τὰ ὅποια θέλει νὰ παραδώσῃ πρὸς φύλαξιν, καὶ οὗτος σημειοῖ ταῦτα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Ὡσαύτως σημειοῖ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ὅ,τι ὁ ἀσθενὴς, ὡς δακτυλίδιον, ὠρολόγιον καὶ ἢ τι ἄλλο, ἠθέλησε νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὴν κλίνην. Τούτων δὲ γενομένων παραδίδει αὐτὸν εἰς τὸν νοσοκόμον τοῦ κοιτῶνος, ὅπου πρέπει νὰ καταταχθῇ.

Μετὰ τὴν κατάταξιν τοῦ ἀσθενοῦς εἰς τὸν κοιτῶνα, ἂν οὗτος τυγχάνῃ ἐτέρου δόγματος ἢ θρησκευματος, χρεωστῆ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν ἐν τῇ πόλει πνευματικὸν αὐτοῦ ἀρχηγόν.

Εἰκοσιτέσσερις δὲ ὥρας μετὰ τὴν εἴσοδον ἐκάστου ἀσθενοῦς, ἐρωτᾷ τὸν ἱατρὸν περὶ τοῦ εἴδους τῆς νόσου, ἢν πάσχει ὁ εἰσελθὼν, καὶ καταχωρεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ στήλην τοῦ βιβλίου τῶν εἰσερχομένων.

Κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκάστου ἀσθενοῦς, παραλαμβάνων παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν καὶ ἔξοδα, δίδει τὴν ἀναγκαίαν περὶ τούτου παραγγελίαν εἰς τὸν θυρωρὸν, ἀφοῦ προηγουμένως παραδῶσῃ αὐτῷ τὰ παρακρατηθέντα χρήματα ἢ ἄλλα πράγματα καὶ βάλῃ αὐτόν νὰ ὑπογράψῃ ἐν τῷ βιβλίῳ εἰς τὴν ἀπέναντι σελίδα τὴν παραλαβὴν αὐτῶν, ἢ αντ' αὐτοῦ, ἀγγραμμάτου ὄντος, τὸν ἱερέα τοῦ Καταστήματος νὰ βεβαιώσῃ τὴν παραλαβὴν.

Φυλάττει δὲ, κατὰ τάξιν τὰς ἀδείας τῶν ἐξερχομένων πρὸς πᾶσαν ζητηθεῖσαν ἐξέλεγχιν.

Ἐν περιπτώσει ἀποβιώσεως ἀσθενοῦς τινος, ἀναγγέλλει ἀμέσως τοῦτο πρὸς τὸν Ταμίαν ἐγγράφως, ἐπιστέλλων καὶ τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν εἰσερχομένων ἢ ἐξερχομένων καὶ ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς παραλαβῆς ἐνδυμάτων κλπ. Δέν ἐπιτρέπει δὲ τὴν ἐνταφίασιν πρὶν παραδοθῆ αὐτῷ ἔγγραφῃ ἢ ἄδεια τοῦ ἱατροῦ.

Καθ' ἐκάστην πρωΐαν ὁ ἐπιστάτης φροντίζει περὶ τῆς τροφῆς τῶν ἀσθενῶν καὶ περὶ τοῦ συσσιτίου τῶν ὑπηρετῶν. Καὶ περὶ μὲν τῶν πρώτων ὑπολογίζει τὰ ἀναγκαῖα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διαιτολογίου τῆς παρελθούσης ἡμέρας περὶ δὲ τῶν δευτέρων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἀνεγεγραμμένου ποσοῦ. Ἐκδίδει δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ἀναγκαίως πρὸς τοὺς ἐργολάβους ἀποδείξεις ἐκ τοῦ καθημερινοῦ διπλοτύπου βιβλίου. Εὐθύς δὲ μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἱατροῦ, καθ' ἐκάστην λαμβάνει παρὰ τοῦ φαρμακοποιοῦ τὸ διαιτολόγιον τῆς ἡμέρας καὶ δίδει τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας εἰς τὸν μάγειρον, ρυθμίζων τὰς ἀνάγκας κατὰ τὴν προμηθευθεῖσα τροφήν, λαμβάνει ἐπίσης παρὰ τοῦ φαρμακοποιοῦ τὴν παραγγελίαν βδελλῶν, πάγου καὶ οὔτινος ἄλλου ἀναγκαίου πρὸς ἰατρικὸν σκοπὸν καὶ φροντίζει ἀμέσως περὶ τῆς προμηθείας αὐτῶν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον θέλει λαμβάνει εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου

μηνός εκ προκαταβολής, κατ' έγκρισιν τής Έφορίας, παρὰ τοῦ Ταμίου ποσὸν τι χρημάτων εκ τοῦ ὁποίου ὅμως δὲν δύναται νὰ δαπανᾷ εἰμὴ εἰς ἔκτακτα θεραπευτικὰ μέσα καὶ ἔκτακτον τροφήν, μὴ χορηγουμένην ὑπὸ τοῦ ἐργολάβου καὶ εἰς πληρωμὴν τῶν νεκροθαπτῶν.

Τῶν τοιούτων δαπανῶν κρατεῖ λεπτομερῆ σημείωσιν ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν καθημερινῶν ἐξόδων. Πᾶσα ἄλλη δαπάνη, μὴ ὑποκειμένη εἰς τὰς ἀνωτέρω ρηθείσας, εἶναι ἀπαγορευμένη νὰ γίνηται ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου, ἐκτὸς ἂν παραγγελθῇ ἐγγράφως ὑπὸ τοῦ Ταμίου.

Παραλαμβάνων ὁ ἐπιστάτης παρὰ τῶν διαφόρων ἐργολάβων τὰ χρειώδη εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τροφίμα καὶ λοιπὰ χρεωστεῖ νὰ ἐρευνᾷ ὁ ἴδιος μὴν τυχὸν εἶναι ἐλλειπῆ κατὰ τὸ ποσὸν ἢ παρὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν ποιότητα.

Χρεωστεῖ νὰ παρευρίσκειται πάντοτε εἰς τὰ μαγειρεία ἐν καιρῷ τῆς διανομῆς τῆς τροφῆς τῶν ἀσθενῶν, γευόμενος ἐκάστοτε τῶν ἐδωδύμων διὰ τὴν ποιότητα τῶν ὁποίων εἶναι ὑπεύθυνος.

Πρέπει συχνάκις νὰ παρέρχεται τοὺς κοιτῶνας τῶν ἀσθενῶν, παρατηρῶν, ἐὰν τὰ πάντα ἐκτελοῦνται ἀκριβῶς, καὶ ἐρωτῶν τοὺς νοσοῦντας, ἂν ἔχωσι ἀνάγκην τινὸς καὶ παράπονον κατὰ τινος.

Χρεωστεῖ νὰ παρακινή πατρικῶς τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς παρεκτρεπομένους τῶν νενομισμένων, ὡσάκις δὲ ἢ παραίνεσις αὐτοῦ δὲν τελεσφορῇ ν' ἀναφέρεται εἰς τὸν ἰατρόν.

Ὡσαύτως χρεωστεῖ νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς ὅλας τὰς ἐργασίας τῶν ὑπηρετῶν, προτρέπων αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπιμελῆ ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων τῶν καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν Έφορίαν ὡσάκις δὲν εἰσακούηται.

Χρεωστεῖ δὲ νὰ διορίζῃ εἰς ἕκαστον τῶν ὑπηρετῶν καὶ εἰς ἕκαστην τῶν ὑπηρετιῶν τὰς ὥρας καθ' ἃς τὴν νύκτα μέλλουσι νὰ ἀγρυπνήσωσιν πρὸς τὴν ἀπαιτουμένην φυλακὴν τῶν ἀσθενῶν καὶ τοῦ Καταστήματος.

Κατὰ τὸ Σάββατον, μετὰ μεσημβρίαν, περιέρχεται ἅπαντας τοὺς κοιτῶνας τοῦ Νοσοκομείου μετὰ τινος ὑπηρετοῦ καὶ παραδίδει εἰς ἕκαστον τῶν νοσοκόμων τὰ χρειώδη καθαρὰ ἐνδύματα τῶν ἀσθενῶν. Τὴν δὲ ἐπιούσαν φροντίζει νὰ παραλαμβάνῃ τὰ ρυπαρὰ, καθ' ἕκαστην παραδίδει τῷ νοσοκόμῳ ἐνδύματα καθαρὰ διὰ τοὺς ἀσθενεῖς πλέον τῶν ἤδη ὑπαρχόντων ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, δι' ἐκτάκτους ἀνάγκας αὐτῶν.

Καθ' ἕκαστον Σάββατον, καλῶν τὴν πλύντριαν, ἐξετάζει τὰ ὀθόνια τῶν καταπλασμάτων καὶ ἀνταλλάσσει τὰ φθαρόντα ἐξ αὐτῶν διὰ νέων ταῦτα δὲ πάντα γίνονται ἐκ πανίου λευκοῦ καὶ ἀραιοῦ καὶ εἶναι ἀριθμιμένα.

Κατὰ πᾶσαν δὲ Δευτέραν, ὁ ἐπιστάτης, καταγράφων ἅπαντα τὰ συλλεχθέντα ρυπαρὰ ἐνδύματα τῆς ἐβδομάδος, παραδίδει αὐτὰ εἰς τὴν πλύντριαν τοῦ Νοσοκομείου, φροντίζων νὰ παραλαμβάνῃ ἐγκαίρως ἀνελλιπῆ τὸν ἀριθμὸν καὶ καθαρὰ ὡς εἰκὸς, μετὰ γενόμενον καθαρι-

σιμόν. Μετὰ ταῦτα δὲ συλλέγων ἕξ αὐτῶν, ὅσα ἔχουσι χρεῖαν διορθώσεως, παραδίδει αὐτὰ εἰς τὴν ράπτριαν, φροντίζων καὶ αὐθις περὶ τῆς παραλαβῆς αὐτῶν.

Χρεωστὴ νὰ εἰδοποιηῖ ἐγκαίρως τὸν Ταμίαν περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐνδυμάτων καὶ σκευῶν, ἵνα γίνηται ἡ ἀναγκαῖα ἀναπλήρωσις τῶν φθειρομένων. Ὡσαύτως, ὁσάκις ὑπάρχει ἀνάγκη ἐπισκευῆς τινος ἐν τῷ Καταστήματι, εἰδοποιεῖ ἀμέσως τὸν Ταμίαν.

Εἰς τὸ τέλος δὲ ἐκάστου μηνὸς ἐξετάζει ἐκ τοῦ καθημερινοῦ διπλοτύπου βιβλίου καὶ ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν καθημερινῶν ἐξόδων τὴν ὀλικὴν δαπάνην τοῦ μηνὸς, συντάσσων λεπτομερῶς διπλὰς καταστάσεις δι' ἕκαστον τῶν ἐργολάβων καὶ στέλνει ἅπαντα πρὸς τὸν λογιστήν.

γ) Περὶ τοῦ ἱερέως

Ὁ ἱερεὺς χρεωστὴ νὰ ἐπισκέπτεται τὸ Νοσοκομεῖον καθ' ἐκάστην, διαβαίνων δι' ὅλων τῶν κοιτῶνων καὶ ἐπισκεπτόμενος ἕνα ἕκαστον τῶν ἀσθενῶν πρὸς παραμυθίαν αὐτῶν ἢ πρὸς ἐκτέλεσιν, ὁσάκις εἶναι ἀναγκαῖον, τῶν ὑπὸ τῆς ἱερέως ἡμῶν θρησκείας νενομισμένων. Ἐκτὸς δὲ τούτου καλεῖται, χρήσεως τυχούσης, καὶ ἐκτάκτως ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου.

Διαφυλάττει τὰ ἅγια Μυστήρια κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς ἱερέως ἡμῶν θρησκείας νενομισμένα ἐν τῷ παρὰ τὸ Νοσοκομεῖον ναῶ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου καὶ φροντίζει περὶ τῆς εὐπρεπείας τοῦ ναοῦ τούτου.

Καθ' ἐκάστην πρῶτην τοῦ μηνὸς ἀγιάζει ὅλους τοὺς κοιτῶνας τοῦ Νοσοκομείου καὶ καθ' ἐκάστην μὲν Κυριακὴν ἀναγιγνώσκει ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Νοσοκομείου μίαν προσευχὴν, κατὰ δὲ τὴν ἑβδομάδα τῶν Παθῶν, τὸν ἑσπερινόν τοῦ Πάσχα, τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως καὶ τῶν Θεοφανίων ψάλλει τὸ τῆς ἡμέρας τροπάριον καὶ ἀναγιγνώσκει τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἐν περιπτώσει δὲ ἀποβιώσεως ἀσθενοῦς τινος χριστιανοῦ χρεωστὴ νὰ ἐκτελῇ ἅπαντα τὰ ὑπὸ τῆς ἱερέως ἡμῶν θρησκείας νενομισμένα, συνοδεύων τὸν νεκρὸν κατὰ τὴν συνήθη ἐκκλησιαστικὴν τάξιν μέχρι τοῦ τάφου.

δ) Περὶ τοῦ φαρμακοποιοῦ

Ὁ φαρμακοποιὸς τοῦ Νοσοκομείου εἶναι ἐκ τῶν φερόντων πτυχίον Πανεπιστημίου καὶ ἄδειαν τῆς Αὐτοκρ. Ἱατρικῆς Σχολῆς. Οὗτος δὲ ἐνεργεῖ τὴν ὑπηρεσίαν ὅλην τοῦ φαρμακείου τοῦ Νοσοκομείου, βοηθούμενος κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ὑπὸ ἐνὸς ὑπηρέτου ἢ μαθητοῦ, ἂν ὑπάρχη τοιοῦτος.

Χρέη αὐτοῦ εἶναι:

α. νὰ φυλάττη τὴν ἀπαιτουμένην τάξιν καὶ καθαριότητα τοῦ φαρμακείου, τῶν σκευῶν αὐτοῦ καὶ τῶν φαρμάκων ἐν γένει.

β. Νὰ ἔχη πάντοτε κατασκευασμένα ὅσα ἐν ἰδίῳ καταλόγῳ σημει-

ώσει ό ιατρός.

γ. Ν' άναγγείλη εις την Έφορίαν πριν τελειώση φάρμακόν τι, όπως γίνηται έγκαίρως ή προμήθεια αυτού.

δ. Να φροντίζη περι τής άγοράς και ξηράνσεως των διαφόρων έγχωρίων ριζών, άνθών, φύλλων και καθ' έξης κατά την οικείαν έκάστου έποχήν κατά προηγουμένην έγκρισιν του Ταμίου.

ε. Να ένεργή άμέσως μετά την έπίσκεψιν του ιατρού την παρασκευήν των έν τώ συνταγολογίω άνεγεγραμμένων φαρμάκων και ν' άποστέλλει ταυτα άνευ άναβολής δια του ύπηρέτου του φαρμακείου, εις έκαστον των κοιτώνων, γράφων επί ένός έκάστου φαρμάκου, έκτός του αριθμού του κοιτώνος και τής κλίνης, εύανάγνωστον έπιγραφήν περι του τρόπου τής χρήσεως κατά τα έν τώ συνταγολογίω διατεταγμένα.

στ. Ουδενί χορηγεί φάρμακον άνευ διαταγής του ιατρού, έκτός άποδεδειγμένης άνάγκης, άλλ' έντός των 24 ώρων όφείλει να λαμβάνη συνταγήν του ιατρού.

ζ. Καθ' έκάστην άντιγράφει έν ιδιαιτέρω βιβλίω όλας τάς έκτελεσθείσας συνταγάς, ως φυλάττει ήριθμημένας κατά τάξιν.

η. Κρατεί: 1) δέ βιβλίον, έν ώ ύπάρχουσιν άκριβώς σημειωμένα άπαντα τα έν τώ φαρμακείω σκευή με όλα τα εργαλεία, όσα άπ' άρχής παρεδόθησαν αύτώ και όσα άκολούθως άγοράζονται μετά τής ήμερομηνίας τής παραλαβής έκάστου. Καί έν τώ βιβλίω τούτω σημειοί εις τδ περιθώριον, έν τι σκευος ύπέστη βλάβην άποτελοῦσαν αύτδ του λοιπού άχρηστον και εις τδ τέλος του μηνός είδοποιεί περι τούτου έγγράφος την Έφορίαν. 2) βιβλίον έν ώ είναι σημειωμένα τα παραδοθέντα αύτώ φάρμακα, όσα εισήχθησαν κατόπιν, σημειοί δε κατά μήνα τδ ποσόν των έξαχθέντων φαρμάκων. Των είσαχθέντων και των έξαχθέντων φαρμάκων σημειοῦται και ή αξία.

θ. Ό φαρμακοποιός κατοικεί ως ήδη είρηται έντός του Νοσοκομείου, δύναται όμως να έξέρχεται προς ίδιαν αυτού άνάγκη 4 ώρας καθ' έκαστον ήμερονύκτιον, κατ' ίδιαν αυτού έκλογήν, μηδέποτε όμως κατά τάς ώρας των ιατρικών έπισκέψεων, μηδє δύο κατά συνέχειαν ώρας. Περι πάντων των έν τώ φαρμακείω σκευών και φαρμάκων, ως και των εργαλείων και περι τής καλής διατηρήσεως αυτών, θεωρηται αύτός μόνος ύπόλογος προς την Έφορίαν.

ε) Περι των νοσοκόμων

Οί νοσοκόμοι και αί νοσοκόμαι οὔτε παύονται οὔτε άνταλλάσσονται εις την ύπηρεσίαν άνευ τής γνωμοδοτήσεως του ιατρού.

Δεν δύναται να είναι την ήλικίαν νεώτεροι των 20 έτών οὔτε μεγαλύτεροι των 60.

Χρεωστοῦσι να είναι ήπιοι, φιλόανθρωποι και ύπομονετικοί, ώστε

να βοηθῶσι προθύμως τοὺς ἀσθενεῖς καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς ἀνάγκας, να δίδωσιν ἀκριβῶς κατὰ τὰς διορισμένας ὥρας εἰς τοὺς ἀσθενεῖς τὰ διαταχθέντα φάρμακα, να ἐπιβάλλουσι τακτικῶς τὰ διαταζόμενα καταπλάσματα, να προσκολλῶσι τὰς παραγγελλομένας βδέλλας καὶ εκδόρια, να ἐκτελῶσι τὰς παραγγελλομένας ἀνατριψεῖς καὶ τὰ διοριζόμενα κλύσματα καὶ πᾶν ὅ,τι ἤθελε διατάξει ὁ ἰατρὸς.

Ἐκαστος νοσοκόμος ὑπηρετεῖ 10-12 ἀσθενεῖς. Κοιμᾶται δὲ ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος οὗ ὑπηρετεῖ ἐπὶ τινος παρὰ τῆ θύρα κειμένης κλίνης.

Χρεωστεῖ δὲ ἅμα παραλάβει τὸν διορισθέντα εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ ἀσθενῆ να πλύνῃ αὐτὸν κατὰ τὰ νενομισμένα καὶ ἀπεκδύων αὐτὸν τῶν ἰδίων ἱματίων, ἅτινα παραδίδει τῷ ἐπιστάτῃ, να ἐνδύῃ αὐτὸν καθαρῶς μέ τὰ ἐνδύματα τοῦ Νοσοκομείου. Παραδίδων τῷ ἐπιστάτῃ τὰ ἐνδύματα τοῦ ἀσθενοῦς, λαμβάνει παρ' αὐτοῦ ἀπόδειξιν φέρουσαν τὸν ἀριθμὸν ὑφ' οὗ ἐνεγράφησαν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ τὰ παραλάβῃ κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ ἀσθενοῦς, ἵνα ὁ ἐξερχόμενος ἐνδυθῇ δι' αὐτῶν.

Φυλάττει τὴν ἀπαιτουμένην καθαριότητα ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος διὸ χρεωστεῖ να σαρώνῃ ἐπιμελῶς τὸ ἔδαφος, ὁσάκις ἢ χρεῖα τὸ καλεῖ, να πλύνῃ τὰς ὑέλους τῶν παραθύρων καθ' ἑβδομάδα, να καθαρίζῃ τὰς κλίννας τῶν ἀσθενῶν, να σπογγίζῃ συχνὰ τὰς τραπέζας καὶ να φροντίζῃ να πλύνωνται καθ' ἑκάστην αἱ φιάλαι καὶ τὰ ποτήρια τῶν ἀσθενῶν, να καθαρίζωνται ἐπιμελῶς μεθ' ἑκαστον φαγητὸν τὰ κοχλυάρια, μαχαίρια καὶ τὰ περόνια αὐτῶν καὶ να ἐπαναφέρονται εἰς τὴν ἀνήκουσαν κλίνην ὑπὸ τοῦ ὑπηρετοῦ τῆς καθαριότητος, να φροντίζῃ να καθαρίζωνται τὰ κοπροδοχεῖα, οὐροδοχεῖα καὶ πτυελοδοχεῖα, ἐπιτηρῶν ὥστε να μὴν μεταλλάσσωνται ταῦτα ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην κλίνην, να φυλάττει καθαρὸς τοὺς ἐν τοῖς κοιτῶσι λύχνους καὶ ν' ἀνάπτει αὐτοὺς ἐγκαίρως, κ.λπ.

Να ἐπιστατῇ εἰς τὴν εὐταξίαν τῶν νοσηλευομένων, καταγγέλων τὸν ἀπειθοῦντα εἰς τὸν ἐπιστάτην τοῦ Νοσοκομείου.

Να ἐπαγρυπνῇ μὴ οἱ ἀσθενεῖς λαμβάνωσι παρὰ τῶν ἐπισκεπτομένων αὐτοῖς πράγματα ἀπηγορευμένα, διαφυγόντα τῆς προσοχῆς τοῦ θυρωροῦ.

Να ἐνδύῃ καθαρῶς τοὺς ἀσθενεῖς κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτῶν εἰς τὸ Νοσοκομεῖον καὶ κατὰ ὠρισμένας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἢ ὁσάκις ἐκτάκτως γίνεῃ ἀνάγκη. Ἀπερχομένου τοῦ ἀσθενοῦς φροντίζει να λάβῃ τὰ τοῦ Νοσοκομείου ἐνδύματα, ἅτινα παραδίδει τῷ ἐπιστάτῃ.

Κατὰ τὴν ὥραν τοῦ γεύματος καὶ τοῦ δεῖπνου διανέμει εἰς ἕκαστον τῶν ἀσθενῶν κατὰ τὸ διαιτολόγιον τὰ παρὰ τοῦ ὑπηρετῆ ἐπὶ δίσκου φερόμενα φαγητὰ. Μετὰ δὲ τὸ φαγητὸν συλλέγει τὰ τρυβλία ἅπαντα ἐξ ἑκάστης κλίνης, βάλλων αὐτὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δίσκου, ὃν ἀποκομίζει ὁ ὑπηρετῆς τοῦ μαγειρείου.

Άπαξ της εβδομάδος επιτρέπεται εις έκαστον τῶν νοσοκόμων νὰ λείψη τοῦ Νοσοκομείου ἐπὶ 4 ὥρας κατὰ σειρὰν. Ἀναπληροῖ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τὸν ἀπόντα ἐκ τῶν λοιπῶν νοσοκόμων ὁ ἔχων ὀλιγοτέρους καὶ ἐλαφρότερον πάσχοντας ἀσθενεῖς.

στ) Περὶ τῶν ὑπηρετῶν

Ἵπάρχουσι ὑπηρεταί: Εἷς τοῦ φαρμακείου, εἷς τοῦ μαγειρείου, εἷς τῆς καθαριότητος καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ὑπηρεσίας.

α. Περὶ τοῦ ὑπηρετοῦ τοῦ φαρμακείου

Ὁ ὑπηρετής τοῦ φαρμακείου διατελεῖ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ φαρμακοποιοῦ. Σαρώνει καθ' ἑκάστην τὸ ἔδαφος τοῦ φαρμακείου καὶ πλύνει αὐτὸ ὅπως καὶ τὰ παράθυρα, ὡσάκις ἢ χρεῖα τὸ καλεῖ, καὶ ἐν γένει εἶναι ἐπιφορτισμένος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν σκευῶν αὐτοῦ καὶ ἀγγείων. Φέρει τὰ ἀποστελλόμενα ὑπὸ τοῦ φαρμακοποιοῦ εἰς τοὺς κοιτώνας καὶ φροντίζει νὰ παραλαμβάνη ἀπὸ τῶν κοιτῶνων καὶ ἐπιστρέφῃ εἰς τὸ φαρμακεῖον τὰς ὑέλους καὶ λοιπὰ δοχεῖα τῶν φαρμάκων μετὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Ἐκτελεῖ πᾶσαν τοῦ φαρμακείου παραγγελίαν.

β. Περὶ τοῦ ὑπηρετοῦ τοῦ μαγειρείου

Ὁ ὑπηρετής τοῦ μαγειρείου διατελεῖ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ μαγείρου, εἶναι ἐπιφορτισμένος τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ μαγειρείου καὶ ὅλων αὐτοῦ τῶν σκευῶν καὶ βοηθεῖ τὸν μάγειρον εἰς ὅλα αὐτοῦ τὰ ἔργα.

Οὗτος φέρει εἰς έκαστον κοιτῶνα κατὰ τὰς ὠρισμένας ὥρας τὰ παρὰ τοῦ μαγείρου παραδιδόμενα αὐτῷ τροφίμα τῶν ἀσθενῶν, φροντίζων νὰ παραλαμβάνη πάντοτε καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ μαγειρεῖον τὰ τρυβλία, κοχλιάρια, περόνια καὶ μαχαίρια πρὸς καθαρισμόν. Οὗτος φέρει εἰς τοὺς νοσοκόμους τὸ πρὸς καθαρισμόν καὶ ποδολουσίαν τῶν ἀσθενῶν ἀναγκαῖον χλιαρὸν ὕδωρ.

Ὁ αὐτὸς εἶναι ἐπιφορτισμένος νὰ ἐκθέτῃ εἰς ἀερισμὸν τὰ παρὰ τῶν νοσοκόμων προσδιοριζόμενα στρώματα καὶ σκεπάσματα καὶ νὰ τὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν θέσιν των, προσκαλούμενος δὲ ὑπὸ τῶν νοσοκόμων ἵνα τοὺς συντρέξῃ, χρεωστεῖ νὰ ὑπακούῃ..

